

№16

ԻՈՒՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ
ԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵՄՆ
ՀԱՅՈՓ
ՆՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

ԾԵ ՏԱՐԻ

Գ-Դ

1981

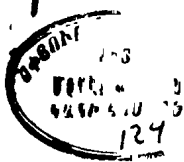

ԻՈՒՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ
ՍՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵՄՆ
ՀԱՅՈՉ
ՆՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

ԾԵՍԵՐԻ

Գ-Դ

1981

ԱՐԽ

ԱՄՆԱԳԻՐ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ - ԳՐԱԿԱՆ - ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԵ. ՏԱՐԻ - ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1981

Մարտ - Ապրիլ

Թիւ 3 - 4

1981

March — April

No. 3 - 4

S I O N

VOL. 55

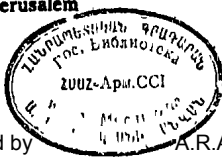
A MONTHLY OF RELIGION, LITERATURE AND PHILOLOGY
OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARMENIAN PATRIARCHATE, JERUSALEM

Proprietor: His Beatitude the Armenian Patriarch of Jerusalem

St. James Press

Jerusalem

198-99

digitised by

A.R.A.R.@

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՈՒՄՆԵՐ

Բ.

Մեր նախորդ խմբագրականով, իր ընդհանուր գիծերուն մէջ, տուինք Հայ Երուսաղէմի երկու պատերազմներու միջև սկսուած և յառաջ տարուած կրօնական, կրթական և տնտեսական զործունէութեան իրազործումները, որոնք աւելի քան զոնացուցիչ էին:

Կրօնական և մշակութային այդ արդիւնքը՝ վանական հաստատութեան մը պարիսպէն ներս իրազործուած, ինքնայատուկ պարագայ մըն է, թէև ինքզինքին հետ հաշտ, բայց քիչ հազորդ Հայ Սփիւռքի ամբողջականութեան, հեռուէ հեռու միայն կցորդ անոր հոգեկան ու մտաւոր ապրումներուն:

Ազգային արժէքներուն հաւատարիմ մնալ, անոնց գիտակցութիւնը ունենալ և մշակուածը հանրացնել, տարբեր աշխատանքներ են: Մտածումի, զգացումի և կամեցողութեան ինքնուրոյն այդ կերպերը կը կարօտին հայ գրագէտի, դիտունի, արուեստագէտի և քաղաքագէտի զործունէութեան, կարենալ տուեալ ժամանակի մէջ ստեղծելու համար ոգին որ մերը ըլլայ:

Հայ զաղթաշխարհը, իր ֆիզիքական տարանջատումներու պատկերով և հոգեկան նուազումներով ի վիճակի չեղաւ տակաւին ստեղծելու այս բոլորը ոգևորող և նպատակաւորող աշխարհահայեացքը՝ անանուն, բայց իրական, զոր զժուար է որակել: Կուսակցութիւնները, յարանուանութիւնները, անհատապաշտ ձգտումները և անոնց իրարու նկատմամբ ունեցած անհանդուրժող և անգիշող ոգին անշուշտ դեր մը ունին, սակայն ստեղծիչը չեն անոր: Այս բոլորէն վեր, տիրաբար իշխող համազգային գիտակցութիւն մը կարելի չեղաւ ցարդ մշակել Հայ Սփիւռքի մէջ, Հայութեան այդ պատրաստութեան մէջ Եկեղեցին, դպրոցներ և կուսակցութիւններ առանձնաբար, իրենց ոյժերուն ներած չափով, կը ջանան պայծառացնել այդ գիտակցութիւնը և արմատացնել զայն: Սակայն ցարդ համազործ և ծրագրուած աշխատանք մը տարուած չէ: Ընդհակառակն, զիրար արգիլող և ձախողանքի մատնող տրամադրութիւններ և զործունէութիւններ կը թուին աւելցած:

Սփիւռքի հայ ժողովուրդը տակաւ կը կորսնցնէ խոշոր չափերով հայ ոգին յատկանիշերը: Տարբեր ազգութիւններու և մշակութիւններու մաշումին ենթակայ, ան կարծես թէ դադրած է դարաւոր մշակութային կեանքի տէր ժողովուրդի մը համաբաւին հաւատարիմ ըլլալէ: Այս հանգամանքին արդիւնքն է թերևս որ այսօր դէպքերը կը վարեն մեր ճակատագիրը, բայց էր երբեմն երբ

թիւն և բարբարոսութիւն է տառապիլ, թէ տառապանքը կ'եղծէ նկարագիրը, կը ջլատէ ոյժերը, հետևաբար ինչո՞ւ քաջալերել մեր ժողովուրդը որ հայ մնայ, ի գին անհնարին զոհողութիւններու և տառապանքներու: Աւագ, ուր իջած է մեր ժողովուրդի բարոյականը: Դարաւոր մեր խաչելութեան ճամբուն վրայ չզոհեցինք մեր լեզուն, մեր նկղեցին, մեր սրբազան աւանդութիւնները, ուրոք պաշտպան սուրբերը եղան մեր կեանքին: Որովհետև մեզի պարտադրուած տառապանքը փոխանակ տկարացնելու՝ զօրացուց մեզ: Տառապանքն ու մահը ոչ միայն կը զեղեցկացնեն հոգին, այլև կու տան աւելի զեղեցիկ և և մը կեանքին: Մեծ և հզօր է հոգին երբ գիտէ կենալ բարձունքներու վրայ, անկէ դիտելու անհուն խորհուրդը տիեզերքին, ժամանակին և կեանքին, իր բոլոր երաններուն վրայ:

Հելլենական դիցաբանութենէն դրուագ մը թելադրական է: Չաստուածունհի 'Իեմետրին կը յանձնուի թագաւորի մը աղջնակը որ զայն կրթէ և աստուածային կատարելութեան բարձրացնէ: Չաստուածունհին կը փակէ թագաւորին դուռը տեսնակի մը մէջ և կ'աշխատի ի գործ դնել աստուածային մանկատաժութեան մեթոտները: Հարազատ մայրը աղջնակին կ'օգէ գիտնալ թէ ինչպէ՞ս կը դաստիարակուի իր գաւալը: Դրան ճեղքէն կը նայի և կը տեսնէ որ 'Իեմետրէ շաստուածունհին կը դարձնէ մերկացած աղջիկը կրակին դէմ, խորոված դարձնելու պէս: և դեռ նման ուրիշ շարժարաններ, աստուածութեան կարգ և անմահութիւն պարգեւելու համար իշխանուհիին: Մեր ժողովուրդը չէ մեռած, մեռած ըլլալու համար: Տառապած է, որովհետև հաւատացած է թէ տառապանքը մեծութեան և կատարելութեան կը բարձրացնէ մահկանացուները: Նախընտրած է տառապիլ բարոյական մտապատկերներուն առջև, քան ընդամանալ նիւթական զոհողութիւններուն մէջ: Իր կեանքը զինն է եղած այս մեծ և սրբազան իրադարձման:

✓ Պէտք է վերջ դնել ամերիկացիներին, որ տառապանքին և տոկալու ճիգին կը հակադրէ դուռնութիւնը: Պէտք է ուխտել հաւատարիմ մնալ հայ ժողովուրդի յաւիտենական պայքարին, ուխտաւորի մը նման քաջելու մեր ժողովուրդի դիմադրականութեան ճամբայէն, արիւնքս օտքերով և զալիք վաղուրդայններու երազով և հաւատքով:

Հայ ժողովուրդի դիմադրականութեան ոգին ի յայտ եկաւ նախ իր գիւրերու գիւտով, որ զօրավիգ հանդիսացաւ մեր զոյութեան, քանդելով մեր վրայ նետուած օտար կամուրջները, մեր հոգիին շղթաները: Նման դիւցազներգութիւն մը տեղի կ'ունենար շնորհիւ վանքերուն, որ դիմադրական պատուարներ կազմած կը ջանային վառ պահել դիմադրական ոգին, պահպանել ազգային սրբութիւնները: Երբ անաւոր աւերածէն յետոյ հեռանաւ թշնամին երկրէն, ազգային այդ ոգին դուրս կ'ելլէր վանքերէն, վերակազմելու քանդուածը: Վանքերու այս ճակատամարտին կը պարտինք ինչ որ այսօր գիտենք մեր անցեալէն:

Ներկայիս ինչպէ՞ս կրնանք մշակել և զարգացնել մեր այդ ոգին: Այս հարցն է որ կը մտահոգէ մեզ, մեր լինել թէ չլինելու ճամբուն վրայ: Գիւրերու և վանքերու ճակատամարտներէն վերջ կայ ամենէն ճիշտ ժամայինը, Հայ հո-

գլխին ճակատամարտը: Ժակատագրական այս շրջանին, որ կր կազմէ մեր դժբախտ ներկան, ոգին է մեր միակ ապաւենը, հայութեան ոգին՝ որուն կառչած պէտք է մնանք պաշտպանելու մեր գոյութիւնը յամառօրէն: Պէտք է ուխտենք ապրիլ և տոկալ, պահանջելու յաւերժութեան մեր իրաւունքը, ինչպէս երէկ՝ այնպէս ու այսօր, վասնզի մշակոյթ ունինք, արուեստ ունինք, քաղաքակրթութիւն ունինք, ստեղծագործ ժողովուրդ ենք: Մենք անպտուղ ծառ չենք, որ պատմութիւնը կտրէ ու նետէ:

Այս երզը զոր պիտի երգեն մեր զգինուորեալ մանուկները: Այս երզով պիտի կռուինք, Մեր գերագոյն հրամանատարը հայ հոգին է, որ կենդանութիւն պիտի պարգեւէ մեր ոգորուսներուն և գործունէութեանը: Հող չունինք մեր ոտքերուն տակ, զրկուած ենք ազգային անկախ կեանքի մը պայմաններէն արտասահմանի մէջ: Պէտք է տոկալ զօրակոչի կանչելով հայութեան ոյժերը և արժէքները: Ֆիմագրական արժէք է լեզուն, Եկեղեցին, զրականութիւնը, բայց մանաւանդ մեր այժմու հայրենիքը, մեր պատմական հողերու մէկ մասին վրայ: Սովետական մեր Հայաստանը պիտի դարձանէ նահանջականութիւնը, յուսահատութիւնը Սփիւռքի հայութեան, պիտի խանդավառէ մեզ իր կրակով որ տոկանք:

Տաղանդաւոր ժողովուրդ մըն է հայ ժողովուրդը: Ստեղծագործ և իր մշակոյթով հպարտ: Պէտք է պահպանել այս ժողովուրդին գոյութիւնը: Դարերու թշնամութեան դէմ ծառացած, յաղթած ու յաղթուած՝ բայց միշտ կենդանի և առողջ: Ոճի գործած պիտի ըլլանք եթէ թողունք որ խամրի, զօսանայ: Հայ ժողովուրդը ֆիլթրի նիւթ չէ, ինչպէս են կիսամշակ ժողովուրդները: Անկախ անցեալ մը ունի մշակոյթ ունի, քաղաքակրթութիւն ունի, իր սրբազան ուխտատեղիները ունի որոնք յաւերժութեան կը նային:

Պէտք է քալենք Սփիւռքի մշուշներէն, ոտքի կոխան ընելով շղարհն անհուն սուգերուն: Տակաւին կոտորելով ալիքները մեր լքումի պահերուն: Մառախուղի ընդերքէն դարձեալ ասուպ առ ասուպ պիտի շինուի կապոյտ լոյսը մեր հայրերու Աստուծոյն:

Լեռն է հոն միշտ սրբազան, նման մեր հայրերու հոգիին, յաւերժական, անսասան: Պէտք է քալենք ճամբայէն յոյսին ու մեր դարաւոր երազին, աստուածներուն՝ որ դողցան կաթը երկնքի բովոյքէն: Եւ կամ նման քաջերուն մեր ցեղի անմեռ հէթիաթին, խորն ընդերքին սուրբ լեռան, շղթան իրենց կրծելով կարօտն անմար որ կ'այրի ինչպէս անկէզ ժորենին:

(Նարունակելի՝ 2)

Ե.

ԿՐՈՆԱԿԱՆ

ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ

«Ջի՛ բարի կամ զի՛ վայելուչ,
զի բնական եղբարք ի միասին»
(ՄԱՄ. ՃԼԲ. 1) :

Արդարեւ լուս բան է եղբայրներու միասին բնակիլը և վայելուչ։ Սաղմոս-երգուի մաքին մէջ եղբայր բառը թրեւս կը նշանակէր համամայր անձեր կամ շատ-շատ մօտիկ ցեղակիցներ։ Եղբայր բառը աւելի լայն իմաստով առնելու համար հարկ է մօտենալ Աւետարանին։

Թիսուսի վարդապետութեան համա-ձայն Աստուած՝ հայրն է մարդոց, ուրեմն մարդիկ եղբայրներ են իրարու։ Համա-մարդկային եղբայրութեան այս վսեմ վարդապետութիւնը կը հնչեցնէր Թիսուս այնպիսի ժամանակ մը, երբ քաղաքակրթ լաիսարհի մէջ ընթացիկ էր Homo homini lupus = Մարդ մարդու գայլ՝ վճիռը։

Քսան դարեր անցած են Մեծ Գալիլիացիի տարիներէն առջին և դեռ էս մարդիկ գայլաբար զիրար կը պատառնէր փոխանակ եղբայրաբար միասին բնակելու։ Այս ի՞նչ քան դանդաղ բարեփոխում մարդկային բնութեան։

Համամարդկային եղբայրութեան բար-ձրագոյն վարդապետութիւնը ունեցաւ չատ քարոզիչներ և բազում կազմակեր-պութիւններ, բայց անոնք փոխանակ բո-լոր մարդերու եղբայրական միացումին, բաժանումներ՝ և պառակտումներ միայն յառաջ բերին. և իւրաքանչիւր խմբա-րում իրեն միայն սեփական հոշակեց ճշմարտութեան վարդապետութիւնը, և միևս խռմբերը որակեց մօլորեալ և դա-տապարտուած։

Քանի քանի կազմակերպութիւններ իրենք զիրենք միայն արժանի համարե-ցին աստուածային անգաստանին և ուղե-ցին ուրիշները դուրս նետել անկէ։ Իրենք ընտիր ցորեն էին և վատ որո՞ւմ ապրելու

չէր իրենց մօտ։ Արդիւնք՝ անվերջ եղ-բայրասպանութիւն։

Անոնց մաքէն բնու հանցու արտին Տիբոյլ պատգամը. Թող առէ՞ք որ որո՞ւմ աճի ցորենին հետ, չըլլայ թէ որո՞ւմները խելու ժամանակ ցորենն ալ փճացնէ՞ք։ Երբոր ժամանակը գայ և հասունանան՝ կը պատուիրեն իմ ծառաներուս որ նախ ու-րո՞ւմ հաւաքեն և այրեն և ապա ցորենը փողվեն շտամարաններուս մէջ։

Բայց նեղմիտ մարդիկ անհամբերու-թեամբ կրակի տուին որո՞ւմները, նոյն կրակին զոհնով նաև ցանկալի ցորենը։ Եւ այսպէս շարունակուեցաւ մարդոց կեանքը դարերով. փոխի ի փոխ որո՞ւմ ու ցորեն այրեցան միասին, ու հասունք այս օրուան։

Այժմ մարդոց առջև դրուած է մեծ հարցումը. Միասին ապրի՞լ կ'ուզէ՞ք, թէ միասին մեռնի՞լ։ Աթո՞մական և ջրածնա-յին ռումբերը պատրաստ են, մի քանի ժամուան մէջ կտրելի է քնաշնչի ամէն կենդանութիւն երկրի երեսէն, իսպառ փճացնել գիտութեան և արուեստի դա-րուոր գանձերը, և այս զմայլելի դրսիստը դարձնել միասնող մոխրկոյտ։

Հաւատ և հանրկու ժամը, պէտք է տալ վճռական որոշումը, միասին ապ-րի՞լ, թէ միասին մեռնի՞լ։ Ոմանք թրեւս խորհին թէ միջոցը կրնան գտնել չմեռ-նելու։ Այդ պարագային իրենց վերա-պահուած են դժոխային տառապանքներ՝ մարմնական և հոգեկան։

Անշուշտ ամէն ոք պիտի սոսկայ տա-րածամ մահէն և դժոխային տառապանք-ներէ, և կազմակերպ պիտի ըլլայ ապրե-լու։ Ուրեմն պատրաստ. պէտք է հանդուր-ժել ուրիշներու ալ ապրելու իրաւունքին այս աշխարհի վրայ։

Բարեբախտաբար ընդարձակ է մեր երկրագունդը և սեղ ունի մմէնուէն հա-մար հաւաստարպետ։ Յորենը թող պահէ իր ինքնութիւնը առանց ոտնձգութեան որո՞ւմին դէմ, և որո՞ւմ թող չնչէ՞լ առանց խեղդելու դրացի ցորենը։ Թող տիրէ խա-ղաղ համակեցութեան լայնամիտ սկզբուն-քը, զոր քսան դարեր առաջ հռչակեց Մեծ Վարդապետը։

Եւ Սաղմոսեղբուն դարձեալ թող ձայ-

Ս. ԳՐԱԿՍՆԵ

Ս Ի Ե Տ Ո Ւ Մ

Մարիամ հազիւ արթունքի տարիքին հասած, Յովսէփի և Աննա նշանեցին զինքս իստեցեալը՝ Յովսէփ, խոնարհ ու պարկեշտ անձ մը, Դաւիթի ցեղէն, հիւսն էր արհեստով։ Կը բնակէր Նազարէթ, որ հասարակ Գալիլիոյ նահանգի սիրտը ըլլալուն կը մնար խղճալի վիճակի մէջ, անտեսուած՝ երկրին օտար տէրերէն։ Մովսիսական կրօնի սկզբունքներն ու դաւաժանները իւրացուցած՝ պարամանուսին քանի՞մը օր իր ծնողաց կարօտը առնելէ ետք Յովսէփի հետ կ'աշխատէր Նազարէթի։

Երջանիկ էր Յովսէփ։ Սիրտը կը յորդէր երանաւետ այն զգացումով՝ զոր կ'ուսնենայ մարդ երբ ինքզինք կը գտնէ նոր ու պայծառ կեանքի մը սեմին կամ մեծ նպատակի առաջնորդող ճամբուն մը անդրադառնալի հանգրուանին, կանխահասօրէն աւսուանացած՝ կազմած էր գոյաւոր բոյն մը, որ սովորական քանդուած ու տարազնուած էր վաղաժամ կորուստովը իր կողակիցին։ Երեք իր մանչ զաւակները, Յակոբ, Յովսէփ և Յուդա, մեծ սուգէն ետք մեկնած էին Երուսաղէմ, իրենց հոգիները այրող թախիծը հովանարկու Տաճարի շրջափակին մէջ Թորայի ուսուցումներով։

Յովսէփի մէկն էր աշխուղգի այն մարդերէն, որոնք նիւթի ու կտուքի ետեւէն վազելու փոխարէն, կը հետամտին անդինականի սահմանուած մասը իրենց էութեան պնդելու կարելի ամէն առաքիւ-

նութիւններով, ինքնած էր միշտ ցուցածուութենէ ու կեղծ բարեպաշտութենէ, որոնք տիրական յատկանիշերն էին փառիսեցիներու այլամերձ դասակարգին։

Վաղ զարնան առաւօտ մը, երբ քնութիւնը տարերային թափով մը զարթնած խոր ու երկարաշունչ իր թմբերէն, կը նորագէր ինքզինք հանդուգործովը իր պէսպիսուն գեղեցկութիւններուն, և երբ գերեզմանի շուրթին հասած ձերունիներն իսկ կը դարբին մահուան մասին խորհելէ, բացուցած մարդկային փրկագործութեան առամին առաջին արարը։ Երբ կոյսը զբաղած էր յարգարուծովը անշուշտ կիսամութ իր խուցին, յանկարծ անօրինակ՝ ու կաթնաթոյր լոյս մը շողաց չորս դին ու իր դէմ գտաւ սպիտակազգեստ ու բոցաթիւ պատգամաբերը Ամենակալին։ Նշխարներ և երկիւղի անմիջական աղեցեղութեան ներքեւ՝ սուր ու միալար ճիւղ մը թաւ կոյսին շրթներէն ու ինկաւ գետին։ Առանձնութեան պահուն ընդունած այս այցը աւելի կը շնչուէր իր վախը։ Ողջոյն քեզ, Մարիամ, Տէր ընդ քեզ, բացագոնեց հրեշտակը, լուսափայլ իր թեւը երկարելով կոյսին, ու վեր հանելով գինք իր անկումէն։ «Օրհնեալ ես դուն կիներուն մէջ», շարունակեց Գարբիէլ հրեշտակը, ու անմիջապէս ետք՝ «Մի՛ վախնար, Մարիամ, երովհետեւ չնորհք դատար Աստուծոյ օտաւ։ Երկնային էակը ապա յայտնեց պարմանահիշին բուն շարժառիթը իր այցելութեան։ Մարիամ արժանացած էր փրկչին մայրը ըլլալու գերազոյն պատիւին և երանութեան։

Մարիամ կը ծփար ընդմէջ տեսիլքի և իրականութեան։ Երկիւղի զգացումը նահանջած էր իրմէ, զիջելով իր տեղը խոր մտածումներու թնճակի մը, վարանումի և երկնութեան վիճակներէ տիրապետուած, կարելի՛ էր մայր ըլլալ, առանց այր ճանչցած ըլլալու։ Խեղճ կոյսը հունաւոր իր մտքով ինչպէ՞ս ըմբռնէր ծրագրին ու կերպը մարդկային փրկագործութեան ձեռքին խորհուրդին։ ՀՀոգին Սուրբը պիտի գայ քեզի ու Բարձրեալին

նէ՛ լայնարաց սրտով և համապարփակ ոգիով։ «Զի՛ր բարի կամ զի՛ վայելուչ, զի բնական ճշգրտի ի միտսին»։

Այդ ձայնը երբոր զբաղանջօրէն արգիւնաւորուէ, ուրախութիւն պիտի ըլլայ երկինքի մէջ, և ցնծութիւն՝ երկրի վրայ։ Նոր նշանաբան մը պիտի շողայ հորիզոնէ հորիզոն, Վարդ մարդու եղբայրն։

ՆՈՐԱՅՐ ԱՐԳԵՊՍ

զօրութիւնը հովանի պիտի ըլլայ վրադա, աւելցուց հրեշտակապետը, վստահութեան շնչաւ մը դնելով ձայնին մէջ: Այս խօսքերը կորզեցին վհատութիւնը մանկամարդ կոյսին սրտէն: Ու շրթները մրմնեցին մեքենայօրէն: «Ահաւաստի ես Տիրոջ ազախինն եմ, Գու ըսածիդ պէս թող ըլլայ ինծի»: Ու աւետարեբը տնիքեւութացաւ:

Հրեշտակի մեկնումէն ետք, Մարիամ կրկին ինկաւ շփոթ կացութեան մը մէջ: Պիտի պատմէր անշուշտ եղելութիւնը իր խօսեցեալին: Ի՞նչ անգորադարձ պիտի ունենար այդ Յովսէփի վրայ: Պիտի ուզէ՞ր ապրիլ շարունակել Նոյն յարկին ներքեւ: Պիտի լքէ՞ր զինք իր բախտին: Սակայն ինչպէ՞ս էրուած զգալ, երբ Տէրը խոստացած էր հետը ըլլալ տեսարար:

Երբ Յովսէփ խոնջած ու պարտասուն տուն կը դառնար երեկոյանն, Մարիամ, չիկնոտ ու ամօթխած, հողորդեց իրողութիւնը անոր: Յովսէփ անյարկ իր նայուածքը գոմեց Մարիամի բարութեամբ օծուն աչքերուն: Հոն կարգաց անմեղութիւնն ու հնազանդութիւնը Տիրոջ ազախինին:

Նոյն զիշեր, վերջ տալու համար իր սիրտը արեկոծող հակամարտ զգացումներուն, Յովսէփ որոշեց արձակել իր խօսեցեալը անաղձով:

Մարիամ, միւս կողմէ, իրեն վստահութեամբ ծանր այս բեռն ու դերը յաջողապէս կրելու ու կատարելու համար խրախոյս քաղել փորձեց զմարտն այլ բացառիկ իր ժողովուրդի պատմութեան հին էջերէն: Կը յիշէր պանդուխտ իր ցեղակիցը, որ Աստուծոյ հետ խօսելու բացառիկ առանձնաշնորհումին պիտի տիրանար, ըլլալէ ետք ազատարար իր ժողովուրդին: Ու շարքը Դաւանդարեանքուն, որոնք իրենց ռազմանախիկ ոյժերուն լծորդած զերազանց զօրութիւնը Տիրոջ, ժեր Անոր հանդէպ օնուցած վստահութեանէն մեղի բաշխուած, մաքառեցին Փղըշտացիներու հանդիսագորհարաներուն դէմ ու պարտութեան մատնեցին զանոնք: Ու դեռ նրբամարմին Դաւիթն ու հեկայա-կաղձ Գողթաթը, ինչպէս նաև Սեւեկեան իշխանութեան դէմ հակառող Մակաբայեցի եղբայրները:

Յովսէփ զիշեր՝ երկրորդ տեսիլքն ի նազարէթ: Նոյն հրեշտակը այս անգամ իր պատգամը կ'ուղղէր Յովսէփի. — «Մի վստահար քեզի առնել քու Մարիամ կինդ, վստահի անոր ներսիդին ծնածը Սուրբ Հոգիէն է»:

Յովսէփ ընդոտ գուրո նետուեցաւ անկողնէն ու կիսախօսի իր աչքերը շփելով արթնացաւ Մարիամն ու աղիկացուց զինք երկրորդ տեսիլքի մասին: Տեսիլքը փարատած էր ժղձաւանջը. Գողթր ու հեշտագին օտարուած մը կ'անցնէր իր միսերէն, նման անոր՝ զոր կ'սեննիայ մարդ մէկն անգամ երբ հակառակորդին կոտորող թեւ կը ցրէ իր ճամբէն մշուշները վստախն ու շփոթանքին, բոց պանելով սակի ապողայի մը երկարող լայնանիստ արասհետ: Նոյն վիճակը ունէր նաև Մարիամ:

Դրացիները օրհնելով ամուլին թերահաւատութեամբ բաց յարաճուն հետաքրքրութեամբ կը հետեւէին խոնջող այդ յարկին ներքեւ կատարուած անցնադարձերուն: Փրկիչ մը որ պիտի սողմնաւորուէր կոյսի մը արգանդին մէջ անըմբռնելի էր իրենց համար, մասնաւորապէս Յովսէփ ոչինչով էր ուշադրու: Ոչ անգամ էր Սենեգրիոնի ժողովին, ոչ ալ կը պատկանէր օրինապահ Փարիսեցիներու դաստիարակին: Չունէր իմացական բարձր զարգացում ու չէր նաև բարեբար կամ մեծահարուստ: Շատերու համար բարեւութեան անգիտ չէր անցնել ինչ որ կը շրջէր բերնի բերան տեսիլքներու մասին: Իրենց աչքերուն միայն կը հաւատային անոնք ու թանձրացել, նիւթին չափ կործեր իրողութիւններու: Ի մի խօսք, խորտակուած էին թեւեր իրենց հոգիին:

Յովսէփ ու Մարիամ բնաւ չէին աղ-դրեք իրենց շուրջը թանձրացող անտարբերութեան: Բոպիկ հոգիներու ծաղրն ու քամարանքը անգամ կը դիմաւորեին ներողամիտ ու քաղցր ժպիտով: Մարդկային փառքի ու սնտոյ հաշիւներէն վեր ու հեռաւ, անոնք տակալեց խոհումներով ու աղօթքներով կը հանդերձէին իրենց անձերը, ըլլալու համար հիւրընդկայներն ու խնամատարները Մանկացեալ Աստուածորդիին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Զարմանալու առ Սիմոնի 1976 Օգոստ - Սեպտեմբրի քիւն)

243. — Երանուրեան տառերկրիւն: Ընդգծէ՞ այս յայտնութեան բաժաներուն, որոնք ուշ կը ցուցնեն հասուցմանը վերջին օրը, անշուշտ ոչինչ կը զօրեն այն խօսքերը, որոնց մէջ կը յիշատակուին տարբերներուն խոստացումը երանութիւնները և միջուորներուն սպառնացած անջանքները, որովհետեւ անոնք մահէն ետքի անմիջականութիւն չեն ցուցներ, այլ հասուցմանց հաստատութիւնը և ստուգութիւնը, Գրուած է, այո՛, աւետարանին մէջ ճշդ և ինքնակազմակերպ, և տունիկ հրեշտակացն զնա ի դոգմա Աբրահամու, Միհայի և մեծատունն և թողեցաւ: Եւ ի դժբախտ ամբարձ զաշու իւր՝ և այլ (ՂԿ. ԺԶ. 22-23), Սոպայն, նախ առակ է ըսուածը և ոչ թէ պատմութիւն, ուստի և եկրթութեան մասին ոչինչ կը հաւատաւ, և երկրորդ՝ լատինաց կէտագրութիւնը չի համապատասխաներ յունականին և մերին, զի անոնք կ'ուզեն կարգով ճշմարտեցաւ ի դժբախտ, որպէսզի իրենց կարծիքը հաստատեն: Եւ ի վերջոյ, ինչ է Աբրահամու դոգմը, մեր էր Ղազարոս. ամէն պարագայի մէջ, յաւիտենական վարձուց տրաւորութիւնը չէր ան, դժբախտալի է ուրիշ յաւիտենական տանջանքի տեղը:

244. — Աւագակի խոստումը: Հոռով մէկականները յառաջ կը բերեն Գրիգորի ըսած խօսքը աւագակին, ճայսոր ընդ իս իցես ի դրախտին (ՂԿ. ԽԳ. 43), պնդելով ճայսորային վրայ: Սոպայն, ոչ ճայսորայ իսկոյնը կրնայ ցուցնել, զի նոյն իսկ ըստ հոռովացեաց կարծեաց, զոնչ Գրիգորի յարութեան և համարձման պէտք էր սպասել, և ոչ թէ Երեմիայի յաւիտենական արքայութիւնը կրնայ նշանակել ըստ ինքեան, և որպէսզի կարող ըլլայինք մեկնադարար տարածել իմաստը, պէտք էր որ ուրիշ տեղէն իմացած լի-

նէինք ստոյգը: Յառաջ կը բերեն նաև Յայտնութեան Գրքէն տրգարներուն հոռուոր ըսուածը թէ ճային առաջ աթոռայն և առաջի գառինն՝ տրկեալ զիւրեմարք հանդերձս սպիտակ և արմաւենիս ի ձեռս իւրեանց (Յայտ. Ի. 9), որուն մէջ յաւիտենական երանութեան վայելքը կը հաւատաւան, ապաքին հոռուոր ձեռներով և Աստուծոյ աթոռին տոյն կենալով: Բայց զիսկի է նախ որ տեսիլք է այդ գրքուածքը, և է որ կը խօսի՝ ինչպէս ամբողջ Յայտնութեան հիւստածքը: Եւ երկրորդ՝ անոնց համար որոնք սպիտակ հագած են, այլսր յատկապէս կը նշանակուի ակնկալութեան վիճակ, ճտուաւ նոցա աշանկիս սպիտակ, և տոցաւ նոցա զի հանդիցեն փոքր մի ժամանակ, մինչև յցցին ծառայակիցք նոցա և եղբարք նոցա, որք հանդերձեալ են կատարել իբրեւ զնոսա (Յայտ. Զ. 11):

245. — Կայմն: Երանութ է նշանակեցեալ ընդհանուր մէկ կարծիքը, որ մասնաւոր յայտնուած է եկեղեցական յարթական երգերուն մէջ և ծիսական պարագաներու մէջ անգամ, որոնց մէջ անոնք որ աւելը են կը նկարագրուին տրգարութեալ վայելող տառաշնային տեսութեան և ամէն բարեաց և երանութեանց, որոնցմով պիտի լրանայ յաւիտենական հասուցմանց ամբողջութիւնը: Աւելորդ է այս ամսին յառաջ բերել վկայութիւններ, ամէն քրիստոնեայ տեղեակ է այս իրողութեան: Հարկ է ուրիշ որ ըստ եկեղեցայ աւանդութեան ընդունինք թէ վախճանեալներու հոգիները ունին աւժամեակ կացութիւն մը, ոչ անմասն ակնկալեալ բարիքներէ և ոչ զերէ երկուցեալ շարիքներէ, և թէ հոգիներու կայանները տարբերեալ են ըստ հանգամանաց, եթէ չուզենք զատ զատ որոշուած ըսել տեղոյ, կամ թէ բաշխուած է ըստ մասանց, եթէ չուզենք ըսել ըստ թոռոյ: Մեր վարդապետներուն կարծիքով, ըստ Տաթևացեայն, կը զատորոշուին երկու կայաններ, մին երկնից վերեւ, միւսը երկնից ներքեւ: Առաջինին մէջ ժողովուած են անոնք որ թողուցին ամէն ինչ և զացին Գրիգորիսի հետէն, իսկ երկրոր-

թէ երկինք վերացած, չեն վայելեր աստուծոյն երանական տեղութիւնը, այլ միայն կեցած կը մնան Գրիստոսի առջև, որոնք մարգկային կերպարանին, որ է Դաւիթ Աստուծոյն իսկ առաջինները կը պնդէին թէ մահէն անմիջապէս ետքը, եթէ արդար են, կամ մաքրարանին մէջ օրբուհի վերջ կը մտնեն արքայութիւն եւ կը սկսին վայելել շուրտոնական հասուցման երանական տեղութիւնը: Թովհանէն իմ. Հռովմէի հայրապետը հաստատեց Ֆրանչիսկանց վարդապետութիւնը (յամին 1320), իսկ իր յաջորդը՝ Բենեդիկտոս ԺԲ. զսանհինգ տարիներ յետոյ (1345) Դոմինիկանց կողմը բռնեց եւ հաստատեց այն կարծիքը որ այժմ կը տիրէ Հատինաց Եկեղեցիներուն մէջ, ըսելով յայտնապէս կ'երեւի թէ նորոգոյն դաւանութիւն մըն է այդ: Յայտնի է թէ Դոմինիկեաններէն էին Ունիթոսները, որոնք հայոց մէջ հռովմէական կարծիքին առաջին պաշտպանները եղան:

249. — Հազարամեայ: Հաղարամեայց կամ Քրիստոսայց կարծիքը երեւցաւ Եկեղեցւոյ առաջին դարերուն, իբրեւ վերջին նշխար ակնկալութեան Քրիստոսի Ժօտալուտ գալտանին, եւ իբր քառակոն մեկնութիւն Յայնոսութեան խօսքերուն, ուր կը տեսնուին որ արգարները հաղարամ կը թագաւորեն Քրիստոսի հետ (Յայտ. Ի. 4): Այդ թագաւորութիւնը պիտի տեղի ունենայ երկրի վրայ, ուր Քրիստոս վերադառնի պիտի երևնայ իբրեւ թագաւոր: Իր ընտրեալները, որոնք իր հաւատքին համար նահատակուեցան կամ որոնք չուրացան Անոր հաւատքը, պիտի միասին թաղուորէին առաջին յարութեամբ մինչեւ երկրորդ յարութեան ժամանակը, որմէ վերջ երկնից արքայութիւնը պիտի մշտնէին: Նախնի հայրերէն ոմանք եւ, ինչպէս Պապրոս, Յուստինոս, Երանոս եւ Հակոբադիոս հաղարամեաններէն կը համարուին, սակայն անոնց կարծիքը տարբեր էր Քրիստոսայց կարծիքէն, որոնք հաղարամեայ թագաւորութիւնը երկրաւոր ակնկալութեանց մէջ կը հաստատէին, մինչ առաջինները սուրբ եւ հոգեւոր վայելքներու մէջ կը գնէին զայն: Հաղարամեայց

կարծիքը նորոգուեցաւ արեւմտեքի մէջ ԺԲ. Դորոուս. Կալստրոցի Յովակիմ Աբրայի ձեռքով, որ առաջինը եղաւ Յովակիմեանց աղանդին, ու Բողոքականաց ծագումէն ետքը անոնցմէ ոչ՝ ցակաւք ընդգրկեցին հաղարամեայց վարդապետութիւնը, պաշտօնեցնելով զայն Նեոին եւ պոնտիկա Քաթիկոնի տնկման (Յայտ. ԺԸ. 2), որուն մէջ ուղեցին տեսնել Հռովմէի Եկեղեցիին պառկերը Սոկայն Նիմալ այլեւ չեն երևիր հաղարամեաներ, եւ անոնց կարծիքը պէտք է դասել ի կարգ վաղնջական երեոյթներու, որոնք արեւմտեան իսկ չեն յիշատակութեան իբրեւ վարդապետական գրութիւն:

250. — Աւիսարհի կասարած: Հաստատել վերջ թէ ոչ մէկ վճիռ եւ ոչ ալ հասուցման գործադրութիւն կը լինին նշնջեցեալներու վրայ իրենց մահուան բռնակէին, կը մնա խօսիլ այն գործերուն եւ պարագայից մասին, որոնք պիտի կատարուին աշխարհի վախճանին: Շատ են այն խնդիրները որոնք կը յուզուին կատարմին մասին եւ Աւետարաններու եւ Առաքելական Թուղթերու մէջ եղած կանխատեսք գուշակութիւնները, թէ եւ ամէնքն ալ խորհուրդի եւ գաղտնութեան վարդապետով ծածկուած ըլլալով տեղի կու տան մեկնութեանց եւ քաղաքութեանց, իւրաքանչիւր անձի ճմարանայից համեմատ: Եւ այս՝ ոչ միայն այժմ, այլ նաեւ նախկին եւ առաջին դարերուն: Պողոս կատարածի ժամանակին մասին երբ կը խօսէր, իբր կանխադիպոյ նշան կը ցուցնէր Սուրբ Քրիստոսի գալուստը, որ է ըսել թէ պիտի տեղի չունենար Քրիստոսի գալուստը, օրթէ ոչ եկեացէ նախ ապստամբութիւնն եւ յայնեացի մարդն անօրէնութեան (Բ. Թեա. Բ. 3): Այս իսկ է որ կը հոշուի ըստ մեզ Նեոն, անունէն Նեոնի, որուն ուրիշներ եւ կը պաշտօնեցնեն հակաքրիստոսի մասին Յովհաննես խօսքերը: Նեոն կը գալուստը, եւ անոր ձեռքով կատարելի աստուածամարտը հարութեանց եւ ամբարշտութեանց գործերը, առանց մահ ճաշակելու վերացած ենովքի եւ Եդիպի երեւիլ եւ անոնց վկայութիւնը, երկնքի անհատացումը, երկրի կործանու-

մը, երկնային մարմիններու համանգամայն խառնակիլը և ներկայ տիեզերական դրութեան խանգարումը, այդ ամէնը որոնք կառարածին իբր հանգամանքները կը յիշուին, մեր խօսքին հետ որեւէ կապ չունին, որովհետեւ կարելի չէ զանոնք հաւատոց մասանք նկատել, և ոչ ալ իբրեւ զաւանական կէտեր, յայտնութեան զօրութեամբ, այլ առաւել իբրեւ տկնկալեալ գուշակութիւններ:

251. — Մեռելոց լսութիւն: Սակայն կարելի է նոյնը քանի մարմիններու հանդերձեալ յարութեան մասին, որ իբրեւ զաւանակէտ արձանագրուած է Հանգամանքին մէջ: Իսկութեան մէջ հիմնական նկատուածները հետեւեալներն են. — Նախ թէ ընդհանուր է յարութիւնը. բոլոր մարդիկ որոնք եղած են աշխարհի վրայ, պիտի կենդանանան թերօտին: Երկրորդ՝ յարութիւնը պիտի ըլլայ նորագ մերձեցմամբ մարմիններու հետ՝ և այն՝ իւրօրօքան իւրերէն իւր սեփական մարմինին հետ, ու պահելով էական և սեռական հոնգամանքները, զոր ունէր մահուան տանին: Երրորդ՝ յարութեաններուն մարմինները ի նորոյ պիտի ստանան անսպաւանութեան ձիւքեր, որոնցմով այլեւս պիտի չլուծուին և պիտի չմեռնին, թէպէտեւ այդ ձիւքերը տեղակ տեղակ պիտի ըլլան, նոյնիմով թէ ո՛րք պիտի մանեն յարութեանները, յաւիտեական կենսոց թէ յաւիտեական տանջանաց մէջ: Ուրիշ խնդիրներ եւ յաւելած են, մանաւանդ զպրոցականներուն մէջ, մարմիններու նոյնութեան, բաղկացուցիչ տարրերու հաւաքման, մասերու մարդկութեան, անդամներու խնդութեանց և թերութեանց, հասակի կամ տարիքի, հասակի երկարութեան կամ չափի և մարմին թունձրութեան և ասոնց նման արտակարգ մանրամասնութեանց չափը: Բայց ստոնց համար ոչ Ս. Գրքէն կարելի է ստոյգ բան մը քաղել և ոչ ալ զաւանական ստուգու-

թիւներ ձեռք բերել: Այսպիսի հարցեր, զպրոցական մասնութեան ծնունդ մեծ մասամբ, այժմ հռովմէականներուն մէջ անգործ չեն արծարծեր նախկին շահագրգռութիւնը:

252. — Յարութեան փաստ: Մեռելոց յարութեան էշմարտութիւնը աներկբայ է աւետարանական վարդապետութենէ, այնու զի Քրիստոսի օրով Սաղակեցիները կ'աւանային զայն և Քրիստոս ուղղակի կը մերժէր անոնց մարդկութիւնը (Մատթ. ԻԲ. 31, Ղկա. Ի. 38): Նոյնպէս Պողոս ալ քահանայապետին տառնին մէջ Սաղակեցիները յանդիմանելու համար յարութեան խնդիրը մէջ կը բերէր (Գործք, ԻԳ. 6): Բայց մենք զայն ուղղակի վարդապետութեամբ ալ քարոզուած կը զբանենք Քրիստոսէ, որ կ'ըսէր. «Եկեացէ մամանակ, յորում ամենեքին որք ի զերեզման կայցեն, լաւիցեն ձայնի նորա և եկեացեն արաքաւ որոց բարիս գործեալ իցէ ի յարութիւն կենաց, և որոց զչար արարեալ՝ ի յարութիւն դատաստանաց» (Յովհ. Ե. 28). ու առաքեալը կը գրէր. «Հաւատամք եթէ Քրիստոս մեռաւ և յարեաւ, նոյնպէս և զնշնչեալսն ի ձեռն Յիսուսի ածցէ ընդ նմա» (Ա. Թեո. Դ. 13) և հորկ է կարգալ ինչ որ եղբայրօրէն կը գրէ առ Կորնթացիս (Ա. Կորն. ԺԵ.) և Տիմոթէոս (Բ. Տիմ. Բ.). յայդիմանելու համար յարութիւնը սուրացողները: Իսկ այն փաստը, զոր կարելի է քաղել աւանդութենէն՝ հաստատուն է այն տկնկալութեամբ որ եղած է բոլոր քրիստոնեաններուն միութարութիւնը այս կիսնքի տառապանաց մէջ և զոր Եկեղեցին շարունակ քարոզած է հետեւելով առաքեալին խօսքերուն, ուր հաստատուէ վերջ թէ «Մեռեալք ի Քրիստոս յարեցեն», կը յարէր. «Այսուհետեւ միութարութեանց էշմիմանաւ բանիւքս այսոքիւք» (Ա. Թեո. Դ. 17), ու ասոր կ'ականարկէր Տերաւորդիանոս երբ կ'ըսէր. «Մեռելոց յարութիւն՝ քրիստոնէից տկնկալութիւն»:

(Շարունակելի՝ 24)

ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐԳԵՊՍ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ

Ք Ա Ռ Ե Ա Կ Ն Ե Ր

Կ'ուզէի թողուլ ես արեւս մի յուշ,
Ջերմիկ արեւին այս մեղրածորան,
Եւ այս վարսագեղ թուփերուն ճիւղից,
Ու այս ծառերուն, հովիտն ու լեռան:

Ասկէ ետք ինչի՞ կը սպասես ա'լ դուն,
Անապաս է լոկ եւ ամայութիւն,
Յոգնած ուղեւոր՝ անյոյս մի՛ սրգաւ,
Անապասին մէջ ուլտսիս ալ կայ:

Ինչի՞ կը սպասես դեռ ասկէ անդին,
Ա'լ անապաս է ու հոգ, ցաւ ու փութ.
— Պիտ' կանչեմ Յուշերն իմ վայրավասին,
Նստինք զըրոյցի թախիծով անոյց:

Ի՞նչ ընեմ հիմա՝ սիրս իմ ցընորած,
Ինչո՞ւ ես այսպէս օձիփս փարած՝
Որ ըզբեզ հանեմ բարձունքներն անհաս,
Ձե՞ս տեսներ միթէ թեւերըս կոտրած:

Ծառին, ծաղիկին՝ պիտ' եղբայրանամ,
Պիտ' ամբողջովին ըլլամ շող, համ, բոյր,
Քեզմէ զատուեր եմ՝ քեզ պիտի դառնամ,
Ողջոյն քեզ բնութիւն, սիրագեղ համբոյր:

Մայր երկիր օրէ օր կը գեղեցկանաս,
Օրէ օր սէրըս ալ կ'անի քեզ համար,
Ամէն օր նայուածփս նոր էջ կը բանաս ...
Գրկիդ մէջ ալ կը զգամ քու կարօտն անմար:

Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ո՞վ է Հ Ո Ս ...

Հայրիկ Արփուգոյի յիշատակին

Ո՞վ է հոս,
 — Ան որ կար ու չըկայ,
 Քայնալուով մի Աւսարհ,
 Մարած զոյգ մ'Արեգակ ...
 Երէկ էր որ դեռ ան՝
 Յուներու էր Մասեան,
 Սէրերու սրբովայր,
 Երազի օրօրան ...

Ի՞նչ կայ հոս,
 — Միջոց ու ժամանակ
 Գոյութիւն չունին հոս,
 Մարած են ամէն լոյս,
 Զի լըսուիւր ոչ մէկ ձայն,
 Զի թովեր ոչ մէկ Յոյս ...
 Անսահման, անուահման
 Լըռութիւն է միայն:

Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Շ Ք Ե Ր Թ Ի Ն Դ Է Մ

(Հայ պատանիներուն)

Շներքն ահա կենսավառ պարմաններուն հայկազեան,
 Պատահութիւն ու խոստում ու յոյր մեր ապագայ.
 Խիստն ու րֆիջ կենսութեան անոնց դէմքն կը շողան,
 Զանոնք գրկել մի առ մի ու համբուրել ինձ կու գայ:

Սերունդն է այս նոր որուն աչհերուն մէջը չկան
 Քախիծն ու ստուերն անարգ մեր որբութեան, զուլումին.
 Նայուածքն անոնց երազուն՝ կ'այլէ բոցը կարօշին,
 Ու օրերուն աւելոս՝ համբոյրներէն կը խայտան:

Վաղուան Հայերը ահա, խոստմալի, առնական,
 Իրենց ժայռէ հաւաստով, կամփով իրենց պողպատեայ
 Պիտի փերեն անպայման նակասագրի ժանս շղթան,
 Մրտնոյն մէջ բռնած բարձր՝ զոյգ Մասիսներն հեռակայ:

Հազար ապրիլ, հազ ճղաք, մեր կարօշին չափ երկար,
 Ըլլան սրտերն ձեր վահան՝ նիւթերուն դէմ ոսոյսին,
 Որ երբ դառնաք բոյնը ձեր՝ ինչպէս առուակ մը վարար,
 Զեր հայլերուն առջեւէն մեղր ու կաթ միտք բխին:

1981

Գ. ՃԱՐՏԱՐ

ԻՆՎԵՍՏԻՐԱԿԱՆ

ՄԵՍՐՈՂ ԴՊԻՐ ԽԻՁԱՆՑԻ

(1608 - 1643)

ԺԷ. Դարու առաջին կիսուն, Նոր Զուգայի մէջ իբրեւ գրիչ, ծաղկող և կազմող բեղուն գործունէութիւն ունեցած է Մեարոզ Դպիր Խիզանցին: Ան որդին էր Մարտիրոս քահանայի և Խոնդփարի: Եղած է աշակերտ յայանի վարպետ Խիզանցի Մարտիրոս քահանայի և Մազման մականունանեալ Մովսէս Մարգիտ երէցի: Իր կարգին ունեցած է աշակերտներ, որոնցմէ ծանօթ են տէր Գառգար, Աթամ և Բարսեղ երէց:

Մեարոզ Դպիր իբրեւ օգնական ծաղկող յիշուած է Խիզանցի Գրիգորիսի կողմէ 1605 ին, և Խիզանցի Խաչատուրի կողմէ 1607 ին: Իր երեքուկէն ժամանակակիցներու վրայ տարածուող աշխատանքի արդիւնքներէն ծանօթ են հետեւեւորները՝ դասաւորուած ժամանակագրական կարգով:

1. — Աւետարան, 1608, Սպահան: Գրիչ Ստեփանոս քահանայ: Մաղկող Մեարոզ Խիզանցի: Ստացող Խաչայ-Վելիյան. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Ա. Հատոր, Թիւ 408. — Ձեռ. Բրիտ. Թանգարանի:

2. — Աւետարան, 1609, Շօշ: Գրիչ Սիմէոն Երէց: Մաղկող Մեարոզ Խիզանցի: Ստացող Մելիք Մուրատ. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Ա. Թիւ 423. — Ձեռ. Օքսֆորդի, Թիւ 13:

3. — Աւետարան, 1615, Սպահան: Գրիչ Հայրապետ Երէց: Մաղկող Մեարոզ Խիզանցի: Ստացող Մարտիրոս Ուսթայ. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Ա. Թիւ 748:

4. — Աւետարան, 1618, Ստամբուլ: Վանք: Գրիչ՝ Մինաս: Մաղկող Մեարոզ Դպիր Խիզանցի. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Ա. Թիւ 880:

5. — Աւետարան (ԺԵ. Դար): Մեարոզ Դպիր Նորդաւ և կազմած է 1618 ին. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Ա. Թիւ 886. — Ձեռ. Նոր Զուգայի, Թիւ 183:

6. — Աւետարան, 1618, Դաշտ գիւղ, Շօշ: Գրիչ՝ Յովհաննէս: Մաղկող Մեարոզ Դպիր: Ստացող՝ Թառաշի. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Ա. Թիւ 890:

7. — Աւետարան, 1214: Գրիչ՝ Իգնատիոս: Մեարոզ Խիզանցի վերադարձն կազմած է 1618 ին. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Ա. Թիւ 891. — Ձեռ. Վանքի, Թիւ 151:

8. — Սաղմոսարան, 1618, Դաշտ գիւղ: Գրիչ Սարգիս Արեղայ: Մաղկող՝ Մեարոզ. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Ա. Թիւ 901. — Ձեռ. Հայէպի, Թիւ 55:

9. — Աւետարան, գրուած 1280 ին, ձեւամբ Վանքի Ստեփանոս: Մեարոզ Դպիր Խիզանցի Նորդաւ և ծաղկած է 1618 ին. — Կոն. Թիւ 8: Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Ա. Թիւ 910:

10. — Յայմաւուրք, Մեարոզ Դպիր Նորդաւ և կազմած է 1619 ին. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Ա. Թիւ 945:

11. — Աւետարան, 1619, Շօշ: Մեարոզ Խիզանցի գրած է Յովհաննէս Գլուխը: Ստացող Ստեփանոս քահանայ. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Ա. Թիւ 947. — Ձեռ. Նոր Զուգայի, Թիւ 110:

12. — Աւետարան, 1623, Ասպահան: Գրիչ Ստեփանոս քահանայ Զիք: Մաղկող Մեարոզ Դպիր Խիզանցի. — Ձեռ. Ի Լեւնիդարդ: Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Բ. Հատոր, Թիւ 148:

13. — Յայմաւուրք, 1623, Շօշ: Դրած է Մեարոզ Խիզանցի, Ամիր Սարգսի ցանկութեամբ. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Բ. Թիւ 154. — Ձեռ. Նոր Զուգայի, Թ. 239:

14. — Աւետարան, 1624, Նոր Զուգայ: Տէր Հայրապետ գրած է աստուածաւէր Մարգարիտ ցանկութեամբ: Մեարոզ Դպիր ծաղկած և կազմած է. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Բ. Թիւ 199. — Ձեռ. Երևանի, Թ. 3598:

15. — Աւետարան, 1624, Ասպահան: Գրիչ Մեարոզ Խիզանցի: Ստացող Գինոս որդի Նեղաւ. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Բ. Թիւ 222. — Ձեռ. Նոր Զուգայի, Թ. 111:

16. — Մասունք Աստուածաշնչի, 1627?: Գրիչ Մեարոզ Դպիր: Ստացող Գրիգոր Վրդ. Մշեցի՝ աշակերտ Հայրապետ Վարդապետ Դուլիբկեցոյ. — Յիշատ. ԺԷ. Դարի, Բ. Թիւ 368. — Ձեռ. Երևանի, Թիւ 146:

17. — Աւետարան, 1627, Ասպանան: Գրիչ և ծաղկող Մեսրոպ Խիզանցի: Ստացող Խոջայ Սարաբիբոս. — Ձեռ. ի Թիֆլիս: Յիշտ. ժե. Դարբի, Բ. թիւ 394:

18. — Աւետարան, 1627, Նորաշէն գիւղ, Շօշ: Մեսրոպ Խիզանցի գրած և ծաղկած է խօնայ Խոչիկի դռնաբ Ազատ խաթունի ցանկութեամբ. — Յիշտ. ժե. Դարբի, Բ. թիւ 398. — Ձեռ. Նոր Զուղայի, թիւ 119:

19. — Յայտմուսւրք, 1627, Ասպանան: Գրած է Բարսեղ Երէց Վիսնգրոյ ... Խօնայ Գրիգորին: Մաղկող Մեսրոպ Խիզանցի. — Յիշտ. ժե. Դարբի, Բ. թիւ 399. — Ձեռ. Նոր Զուղայի, թիւ 240:

20. — Գիրք Հարցմանց Գրիգորի Տաթևացոյ, 1627, Նոր Զուղայ: Գրած է Հայրապետ Երէց, Խաչայ Նիդադարի պատուէրով: Մաղկող Մեսրոպ Դպիր. — Ձեռ. Ս. Յ. թիւ 3425:

21. — Աւետարան, 1628, Ասպանան: Գրած է Գառար Երէց՝ Նորիշանի դռնաբ տատուածաւէր Գուլվարդի փափաքով: Մաղկող Մեսրոպ Խիզանցի. — Յիշտ. ժե. Դարբի, Բ. թիւ 443. — Ձեռ. Երեանի, թիւ 6437:

22. — Աւետարան, 1628, Ասպանան: Գրած է Գառար Երէց Վիսնգրոյ տէր Աւագին: Մաղկող և կազմող Մեսրոպ Դպիր. — Յիշտ. ժե. Դարբի, Բ. թիւ 478:

23. — Աւետարան, ժ. Դար: Մեսրոպ Խիզանցի վերածին ծաղկած և կազմած է Զուղայիցի խօջայ Նադարի ծախքով. — Յիշտ. ժե. Դարբի, Բ. թիւ 493. — Ձեռ. Երեանի, թիւ 222:

24. — Աւետարան, 1629, Ստաթէի Մեծ Անապատ: Գրած է Մինաս, մահառի խօջայ Նիդադարի ցանկութեամբ: Մաղկող Մեսրոպ Խիզանցի. — Յիշտ. ժե. Դարբի, Բ. թիւ 1243 և 512. — Ձեռ. Ս. Յ. թիւ 2348:

25. — Յայտմուսւրք, 1630, Երեան գիւղ, Շօշ: Բարսեղ Երէց և Մեսրոպ Խիզանցի գրած են Վիսնգրոյ ... մահառի խօնայ Նիդադարին: Մաղկող Մ. Խիզանցի. — Յիշտ. ժե. Դարբի, Բ. թիւ 586. — Ձեռ. Նոր Զուղայի, թիւ 241:

26. — Աւետարան, 1633, Ասպանան: Մեսրոպ Խիզանցի և Աստուածատուր տարակուսող գրած են Վիսնգրոյ ... պարոն մէլիք Զաքարէին: — Յիշտ. ժե. Դարբի, Բ. թիւ 774. — Ձեռ. Նոր Զուղայի, թիւ 114:

27. — Աւետարան, 1634, [Նոր Զուղայ]: Գրիչ և ծաղկող Մեսրոպ Խիզանցի: Ստացող՝ Շահգրբի. — Յիշտ. ժե. Դարբի, Բ. թիւ 838. — Ձեռ. Նոր Զուղայի, թիւ 117:

28. — Յայտմուսւրք, 1635, Թորքուկան գիւղ, Ասպանան: Գրած է Գառար քանանայ՝ խաւճա Պատրարի ցանկութեամբ: Մաղկող Մեսրոպ Դպիր Խիզանցի. — Յիշտ. ժե. Դարբի, Բ. թիւ 918. — Ձեռ. Նոր Զուղայի, թիւ 42 (Բ. Հատոր):

29. — Յայտմուսւրք, 1637, Թորքուկան գիւղ: Գրած է Գառար քանանայ՝ խօջայ Թառալիի ցանկութեամբ: Մաղկող և կազմող Մեսրոպ Դպիր. — Յիշտ. ժե. Դարբի, Բ. թիւ 1040. — Ձեռ. Նոր Զուղայի, թիւ 245:

30. — Աւետարան, 1637, Նոր Զուղայ: Գրիչ՝ Գրիգոր: Մաղկող Մեսրոպ Դպիր Խիզանցի, որուն գործերուն լուսագոյնն է, ըստ գնահատութեան Ս. Տէր Ներսէսեանի: Ստացող զօջայ Դաւիթ. — Ձեռ. Ս. Յ. թիւ 2617:

31. — Ժաշոց, 1643, Շախասորան գիւղ, Նոր Զուղայ: Գրիչ Յովհաննէս Դպիր: Մաղկող և կազմող Մեսրոպ Դպիր Խիզանցի: Ստացող պարոն Ապով. — Ձեռ. Նոր Զուղայի, թիւ 213:

Ն. ԱՐՔ. ՄՈՎԱԿԱՆ

ՅԵՍՈՒՆ ՏՆՐԻ ԸՌԱՋ

ՍՐԲՈՑ ԾԱԿՈՒԲԱՆՑ ՏԱՃԱՐԻ ՁԱՆԳԱԿԱՍԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարի փայտաշէն անշուք զանգակառուներ բոլորովին հինցած ըլլալով, Պէթօն-Արմէնով ի նորոյ շինուեցաւ, յար և նման Ս. էջմիածնի զանգակառան կաթողիկէին:

Շինութեան ճարտարապետն էր Երսու-տաղէմացի Մեծայարգ Տիար Մերկոյ Մերկերեան և հսկողը նոյնպէս Երսուտաղէմացի Մեծայարգ ճիար Գէորգ Սահակեան: Անոնք ամէն ջրանք նուիրեցին զանգակառան վայելուչ և ճաշակաւոր կառուցումին համար, և շինութեան ամբողջ ծախքը իրենց հոգացին հաւատարմապէս, ի յիշատակ իրենց քարեպաշտօն գերդաստաններու ննջեցեալներուն:

Այս առթիւ, Ս. Աթոռոյս Գառ. Տեղապահ Գերշ. Տ. Մեսրոպ Սրբազանի կողմէ օրհնութեան և գահաւանդութեան մէջ մէկ գիր ուղղուեցաւ վերայիշեալ բարեկէր և եկեղեցաւոր ուղգայիններուն:

(«Միմ», 1931, Ե. Տարի, Մարտ,
(Թիւ 3, էջ 96):

Ս. ԿԻՐԱԿՈՍ ՄԱՆԿԱՆ ՄԱՍՈՒՆՔԸ

Վսեմ. Արմենակ Պէյ կամսարական Աղեքսանդրիոյ մէջ պատահական վաճառող մը գնած ըլլալով Ալի մը մէջ ամփոփուած մանուկ Ս. Կիրակոսի մասունքը, Եղիպտոսի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Թոր-գոմ Արքեպս. ի (Դուշակեան, հետագային Գառիարաջ Ս. Աթոռոյ, Մ. Խ.) խնդրաւ նոց վրայ, նուիրեց Ս. Յակոբեանց Տաճարին:

Տ. Թորգոմ Արքեպս. ի այս առթիւ Գերշ. Գառ. Տեղապահ Սրբազանին ուղղած նամակէն քաղելով կու տանք Ալին նկարագրութիւնը.

«Ալին երկարութիւնն է իբր 30 սանթիմ, վերնամասը, այսինքն դաստակին վերի ծայրը ունի 14 սանթիմնոց շրջա-

նակ մը. որ կը վերջաւորուի 17 փերուք քարերով, ընդհուլուցուած ըստ մասին թեկնարի ապարանջանով մը, որ փակցուած է ազուցուած տեղին վրայ. նոյնպէսի ապարանջան մը փակցուած է նաև դաստակի վարի մասին վրայ, ընդհուլուցուած՝ միով պակաս 14 նոյնպէսի քարերով: Վերի ապարանջանին ներքե, երեք կարգ երկաթագիր տառերով փորագրուած է առ յիշատակարանը. ՍՐ. ԱԶՍ ՆՈՐՈՒԵ-ՑԱԻ ԶԵՌԱՄԲ ՄԵԼՔԻՍԵՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՈՒ ՍՐ. ՈՎԱՆԵՍԱՎ ՎԱՆԻՑՆ ՈՐ Է ԲԱԶՈՒԿ ՏՂԱՑ ՄԱՆՈՒԿ ՍՐ. ԿԻՐԱ-ԿՈՍԱ. ԹՎԻՆ ՌՄԳ (= 1754) ԱՄԻՆ: Իսկ ամէնէն վարի ծայրը փակուած է զմբէթաձև և պտուտակաւոր կափարիչով մը, որուն կողքոյն օղով մը հաստատուած է: Դաստակին վարի կէտին վրայ, ճակատի կողմը, կայ չեխն իւր բանուած Ս. Կայս մը, որ գիրկն ունի Յիսուս Մանուկը, և նստած է երկսիւն խաչածայր խորանի մը ներքե: Նիւթն է արծաթ ոսկիջրած, արուեստն է սոսե կիւղի: Դաստակին ափի կողմը քիչ մը ճմլուած կ'երևի:

Գերշ. Գառ. Տեղապահ Սրբազանը այս նուիրական ընծայարկութեան առթիւ օրհնութեան և շնորհակտութեան գիր մը ուղղեց Վսեմ. Արմենակ Պէյ կամսարականի:

ՔԵՄԱՆԶԻՍ ՌՈՒԲԵՆ

Երսուտաղէմ ալ ըստան ունեցաւ վայելելու Գէմանչիսա Ռուբէնի Էմմանչիին գիրքները:

Հանրային նուագահանդէսէն ետք, զոր տուաւ քաղաքիս մէջ, ուր մեծապէս գնահատուեցաւ ըլլալ Հրէական ըլլալ Արարական շրջանակներէ՝ ընդունելով անկեղծ և խանդավառ գնահատանքեր տեղական թերթերու մէջ, Պր. Ռուբէն մեծ հաճոյք պատճառեց նաև Սուրբ Աթոռոյս Միաբանութեան և զպրօցներու աշակերտութեան համար ալ զսա նուագահանդէս մը տալով Ժողովուրդաբարձ Վարժարանի սրահին մէջ, Բշ. 16 Մարտի երեկոյեան:

(«Միմ», 1931, Ե. Տարի, Ապրիլ,
(Թիւ 4, էջ 135-136):

«ՍԻՈՆ»-ի ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պր. Վ. Գ., վանքարանակ, կը հարցնէ.
«Գրիտենք թէ Կաթողիկ եկեղեցւոյ
գլուխը կը գտնուի Հռոմէոյ Սրբազան
Քահանայապետը, իսկ Հայոց. եկեղեցւոյ
գերագոյն պետն է Մայր Աթոռ Ս Էջ-
միածնի Գահակալը: Կ. Պալատ Յունաց
Տիեզերական Պատրիարքն ալ ունի՞ նոյն
գիրքը Օրթոտոքս եկեղեցւոյ մէջ»:

Նուիրապետական կարգն ու վարչա-
կան դրութիւնը մի քիչ տարբեր է Օր-
թոտոքս եկեղեցւոյ մէջ: Տիեզերական
Պատրիարքը կը վայելէ առեւտրական գե-
րազանութիւն մը միայն, նկատուելով
գառալիին ի հաւատարմ, առանց իրաւա-
տութիւն ունենալու իր թեմէն դուրս,
այլ Պատրիարքութեանց ենթակայ թեմե-
րու գործերուն միջամուխ ըլլալու: Յի-
շենք այստեղ թէ 8 Պատրիարքութիւններ
ունի ներկայիս Օրթոտոքս եկեղեցին, Ե-
րոսնցմէ չորսը ուղղակի Յունական են, կը
գտնուին Մերձասոր Արեւելքի շրջանակին
մէջ և պատմական Աթոռներ են: Անոնք
են, իրենց հաստատման կարգով, Պոլսոյ
Աթոռն են եւ, Անտիօքի (ներկայիս՝ Պէշ-
րուք), Ալեքսանդրիոյ (ներկայիս՝ Գահ-
հրէ) և Երուսաղէմի Աթոռները: Վեր-
ջինս հաստատուած է 451ին, Քաղկեդոնի
Ժողովի գումարման տարին, երբ պառակ-
տում և հերձուած յառաջ եկած է Քրիս-
տոսի Մի և Ընդհանրական եկեղեցւոյ մէջ:
Կարծէ՛ յիշել թէ երուսաղէմի առաջին

Հայ Պատրիարք իբրեւ կը յիշուի Աբրա-
համ անուն մէկը, 638 թուականին, որ է
ըսել Սուրբ Քաղաքին Արար-Իսլամական
գրաւումէն տարի մը ետք, մինչ Հա-
տինաց Երեսուղէմի Պատրիարքութիւնը
հաստատուած է 1843ին միայն, և անկէ
առաջ ու մինչև այսօր Սրբաեկեղեց հըս-
կողութեան ու պահպանութեան պատճառ
վատանում է Ֆրանչիսկեան Միաբանու-
թեան, գլուխը անհնչուով կրկնաթաղ, որ
վարդապետի աստիճան ունի միայն և կը
նշանակուի Ս. Պապէն (ճիշդ ինչպէս ի-
րենց Պատրիարքը, մինչ Յունաց և Հա-
յոց Պատրիարքները կ'ընտրուին պատկան
Միաբանութեան կողմէ և զան կը ըստճա-
նառեալու իշխանութենէն ճանաչման
հրովարտողը ընդունելէ ետք) 6 տարուան
պաշտօնավարութեան շրջանի մը համար:

Օրթոտոքս եկեղեցւոյ չորս միւս
Պատրիարքութիւնները հաստատուած են
աւելի ուշ ժամանակներու մէջ և կը ներ-
կայացնեն կրօնական քարճագոյն իշխա-
նութիւնը Յունադաւան Սլու ժողովուրդ-
ներու: Այսպէս, գոյութիւն ունին Ռու-
սիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ և Եոզե-
ֆուլիոյ Պատրիարքութիւնները, իւրա-
քանչիւրը հաստատուած տուեալ երկր-
ներու մայրաքաղաքին մէջ — Մոսկուա,
Պուլքէշ, Սօֆիա, Պէլկարա: Կայ նաև,
ասոնցմէ զատ, Վրաց Պատրիարքութիւ-
նը, որուն Աթոռակալը կը կրէ «Պատ-
րիարք-Կաթողիկոս»ի տիտղոս:

Հետաքրքրական է գրիտել տալ որ
Յունաստանի մայր հողին վրայ գոյու-
թիւն չունի Պատրիարքական Աթոռ, և
Օրթոտոքս եկեղեցւոյ անուանական Պե-
տին կայքը կը մնայ տակաւին Բիւզանդա-
կոն կայսրութեան երբեմնի մայրաքա-
ղաքը, հակառակ աւելի քան հինգ դարե-
րուն, որոնք անցած են յիշեալ կայսրու-
թեան փլուզումէն առդին:

Անգլիացի մեծանուն գրագէտ Զօրճ
Պէրնարտ Շօ, 13 Մարտ Ուրբաթ երեկո-
յին Վանքս այցելեց անակնկալօրէն, Սըր
Ռօնալտ Սթօրսի յանձնարարականով: Աշ-
խարհառէակ հիւրը կարճատե միջոցի մը
համար միայն երուսաղէմ եկած էր: Հա-
կառակ ժամանակի անյարմարութեան և
այցելութեան յանկարծութեան՝ Պր. Շօ
Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ ընդուն-
ուեցաւ պատշաճ մեծարանքով:

(Նոյն՝ ամի, էջ 137):

«Սիոնիստի իմպերատրիսը կը շարունակէ տակաւին տրտատամանի իր ընթերցողներէն ստանալ գնահատական և քաջալերական գրութիւններ՝ անցեալ ամառ կաշաքած Սադիմանայ Հոգեւորականաց Համագումարին և այդ տարի լոյս տեսած Ամսադրիս քաջառիկ թիւին համար: Ստորեւ՝ Ամերիկայէն հասած երկու նամակներ. —

Սեպտ. 5, 1980

Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս.

Պատրիարքարան Հայոց

Երուսաղէմ

Սիրելի Սրբազան Հայր,

Ամիս մը առաջ, այսօր կը վայելէինք ձեր սքանչելի հիւրասիրութիւնը Երուսաղէմի մէջ: Այդ օրերու հոգին, միջնորդութեամբ, ուրախութիւնը եւ եռուզեռը դեռ մէջս է: Եւ վստահ եմ որ դեռ մէջս ալ պիտի մնայ:

Որքան գեղեցիկ առաջադրութիւն մըն էր ձեր ունեցածը: Եւ ի՞նչ բաներ փոխեցին այդ քանի մը օրերը զոնէ իմ մէջս:

Ես երախտապարտ կը զգամ Պատրիարք Սրբազան Հօր եւ ձեզի, այս առիթը ընծայած ըլլալուդ համար:

Սրտագին մաղթանքներս ձեզի եւ ձեր առաջիկայի առաջադրութիւններուն:

Մնամ

Որդիական սիրով

ԿԱՐԷՆ ՔԶՆՅ. ԿՏԱՆԵԱՆ

ԽՈՂՔ ԵՒ ԽՕՍՔ — ՍՈՒՐԲ ԵՐՈՒՍՈՂԷՄ

Օգոստոս ամսու սկիզբները, զէպի Սուրբ Երուսաղէմ ճամբորդութիւն մը կատարեցի: Պատրիարք Սրբազան Հայրը Երուսաղէմի նախկին սաներուն հրաւէր կարգաւորած էր եւ կը ծրարէր վարժարանի հաստատման երկու հարիւրամեակի տօնել: Ես Երուսաղէմի մէջ ժառանգատր սան եղած եմ 1933-1944 թուականներուն: Եւ այսպէս, գրեթէ քառասուն տարիներ վերջ, Երուսաղէմ այցելութիւն մը տայս զիս ողողեց խառն զգացումներով: Յուզուեցայ, հին օրերը աչքիս առջեւ եկան, երանութեան եւ տրտմութեան օրեր ապրեցայ եւ սիրտս ու հոգիս հաւատոյ, սիրոյ, երկրիդ եւ կարօտի խոր հուրդներով պարուրուեցան:

Երուսաղէմ մեր գիտցածէն բոլորովին տարբեր քաղաք մըն է: Անոր օդն ու միջնորդութեամբ, Երուսաղէմի ժողովուրդին կեանքն ու կենցաղը ոչ մէկ նմանութիւն ունին մեր վարժուածին:

Դարեր եւ կրօնքներ Երուսաղէմին Սուրբ Քաղաք անունը տուած են: Երուսաղէմ այսօր ալ քաղաքն է սրբութեանց եւ սուրբ տեղեաց: Հոն, հին Հրէական, Քրիստոնէական եւ Մահմետական հազարամեայ սրբատեղիներ պահուած են եւ մինչեւ այսօր կը պահպանուին անաղարտ եւ անփոփոխ: Հոն ամէն քայլափոխի եկեղեցի մը եւ տաճար մը կայ: Իւզ եւ մեմ կը վառի Քրիստոսի. Աստուածամօր եւ առաքելոց կոխած ժայռերուն եւ քարերուն վրայ: Ոչ հին եւ ոչ ալ նոր պատերազմներ կրցած են քան մը փոխել Աստուծոյ պատուաւորանը եղող այս Սուրբ Քաղաքին մէջ:

Երուսաղէմի մէջ Հայոց ներկայութիւնը փառքի, իրաւասութեանց եւ գոյատեւման պատճառ մը եւ պայման մըն է: Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան պալատանման ճոխութիւնները, սրբազան տաճարները դարձրէն եկած եւ դարձրով պահպանուած անգին գանձեր եւ հարստութիւններ են: Եթէ Սուրբ Էջմիածին Հայ Եկեղեցւոյ մայրն ու գլուխն է, Երուսաղէմ սիրտն ու արիւնն է անոր: Անոր տրուած որեւէ հարուած եւ անոր ուղղուած որեւէ վտանգ կործանարար եղած կ'ըլլայ մեր ամբողջ Եկեղեցւոյն եւ ազգութեան:

Այսօր Երուսաղէմի Պատրիարքական Աթոռը ունի իր գահակալը: Վանքը ունի իր միաբանական դասը: Ժառանգաւորաց Վարժարանի նորակառոյց շէնքին մէջ կ'ուսանին Պոլիսէն եւ Լիբանանէն բերուած շատ մը սաներ: Ունինք մեր Տպարանը, Մատենադարանը եւ Թանգարանը: Երուսաղէմի Հայութիւնը գրեթէ ամբողջութեամբ կը բնակի վանքի սահմաններէն ներս եւ վանքի շէնքերուն մէջ: Ունի դպրոց եւ ակումբներ:

Վանքի վարդապետները ս-մէն օր եւ անպայման պատարագ եւ պաշտամունք կը մատուցանեն մեր դարաւոր իրաւասութիւնը եղող երեք սրբավայրերու մէջ — Սուրբ Միլունգ (Բեթղէհէմ), Ս. Յարութեան Տաճար եւ Ս. Աստուածամայր: Իսկ Ս. Յակոբեանց Տաճարին մէջ կանոնաւ առատօտուն եւ կանոնաւ երեկոյան կը պաշտօնին ժամբողջութիւններ, սրբոց յիշատակութիւնք եւ տաղաւար տօներ: Հայ Սփիւռքի մէջ, Երուսաղէմ միակ վայրն է ուր հայկական աւանդութիւններ եւ կանոններ կը պահպանուին իրենց ամբողջութեանը մէջ:

Հայ Երուսաղէմը անշուշտ թէ տեսած է աւելի պայծառ եւ ոսկեղարեան շրջաններ: Եւ Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը այսօր անշուշտ թէ ունի պակասներ, վէրքեր եւ կարիքներ: Եթէ որպէս Հայ եւ որպէս Քրիստոնեայ Երուսաղէմի հանդէպ պիտի սնուցանենք որեւէ զգացում, անոր մէջ տիրական պէտք է ըլլան սէրը, գուրգուրանքը, հոգածութիւնը եւ աջակցութեան ոգին:

Ես Երուսաղէմի մասին շատ բաններ արդէն իսկ մոռացութեան տուած էի: Հակառակ հոն ուսած ըլլալուս, մտքով ու հոգեով անտարբեր կեցուածք մը որդեգրած էի անոր հանդէպ: Ահա սակայն մի քանի օրերու քարեքաստիկ այցելութեան մը շնորհիւ վերադարձայ բոլորովին ոգեւորուած եւ բոլորովին լիացած:

Թող Բարձրեալն Աստուած անշարժ եւ անսասան պահէ Սուրբ Երուսաղէմն ու Հայ Պատրիարքութեան Աթոռը:

Սեպտեմբեր 1980

ԿԱՐԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ

Փետրուար 4, 1981

Գեորգիոս Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան
Երուսաղէմ

Սիրելի Սրբազան,

Շնորհակալութեամբ ստացայ «Սիոն»ի բացառիկը: Արդարեւ պատկառելի թիւ մը եղած է, իսկ պարունակութիւնը ամէն գնահատանքէ վեր է:

Ձեր կազմակերպած համագումարին գաղափարը սքանչելի էր եւ դասաւորուած

ներթերը ոչ միայն այժմեական՝ այլևս յոյժ էական մեր եկեղեցւոյ համար, մանաւանդ ներկայ շրջանին:

Որքան ինծի ծանօթ է, այս տեսակ համագումար մը մեր ժամանակակից եկեղեցական պատմութեան մէջ երբեք չէ եղած:

Հարիր տարիէ ի վեր ամէն կողմէ կը պոռան ու կը զրեն բուրեղագութիւն ...: Կարծես այս համագումարը դուրս բացաւ քարեկարգութեան: Բարեկարգութեան առաջին պայման մեր վերաւոր եկեղեցին ազատագրել է անհատաւ եւ իրենց քմահաճոյքներուն ծառայիցնել ցանկացող մարդոց ձեռքէն եւ դնել զայն իր բուն դիրքին վրայ: Ապա կու գայ եկեղեցիին հեղինակութիւնը, նուիրական կարգով: Իսկ եկեղեցական դասուն մէջ ամենէն կարեւորը կարգապահութիւնն է: Իւրաքանչիւր հոգեւորական իր դիրքը պէտք է ճանչնայ եւ անխախտութիւնները պէտք է դադրին:

Սրտանց կը շնորհաւորեմ Սրբազան Պատրիարքն ու Ձեզ, որ այսպիսի յոյժ կենսական քայլեր առիք: Ինչպէս ժողովին մասնակցող հոգեւորական եղբայրները ցանկութիւն յայտնած են որ շարունակուի կազմակերպել նման համագումարներ յառաջիկային եւս, մեր բոլորին բաղձանքն ալ նոյնն է: Ապրիք, շատ ապրիք:

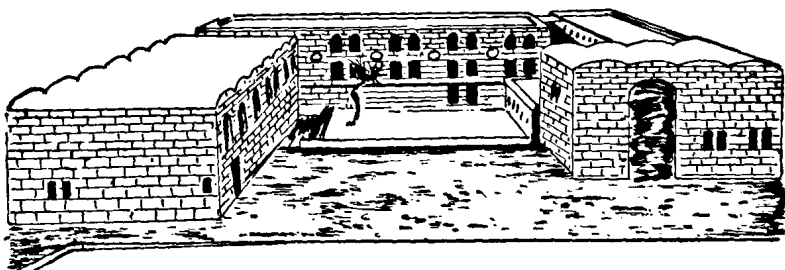
Այսպիսի գեղեցիկ, յիշատակելի եւ աննախընթաց գործ մը զլուխ հանելէ ետք Ձեզի պատահած մահուան սպառնալիքը խորապէս ցաւ պատճառեց մեր բոլորին: Աստուած Ձեր անծր խնայած է, որովհետեւ մեր եկեղեցին տակաւին շատ պէտք ունի Ձեզի: Այս առթիւ կատարուած վատ ու տմարդի արարքին համար մեր յայտնելիք ցաւին կը միացնենք մեր բարեմալութիւնները Ձեր ապստոլութեան եւ առողջութեան համար:

Շարունակեցէք «Սիոն» ղրկել հասցէիս: Երուսաղէմի Պատրիարքութեան պատգամն ու խօսքը շատ կարեւոր են մեզի: Ես «Սիոն»ը միշտ ծայրէ ծայր կը կարդամ, առանց քառ մը փախցնելու:

Եղբայրական սիրով՝

Ռոնարհ ալօթակից

ԲԱՐԳԷՆ Ա. ՔԶՆՅ. ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

Հ Ա Ն Գ Ի Ո Տ

ԳԵՐՇ. Տ. ՀԱՅՐԻԿ ԱՐՔԵՊՍ. ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ

(1909 - 1981)

23 Փետրուար, Կրկուշարթի իուսարացին, Մայրավանքի մեծ զանգը հառնդհառ գոռեց մահը Ս. Աթոռոյս Հուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպիսկ. Ասլանեանի: Ոչ ոք եկաւ անակնկալի, որովհետեւ Սրբազանը ամիսներէ ի վեր կը տառապէր դանդաղօրէն յառաջացող բայց անվրէպ մահուան տանող հիւանդութենէն:

Հանգուցեալ Սրբազանը ծնած է Աղբակ (Վան)՝ 1905 ին: Տարագրութեան օրերուն որբանալով՝ բազմաթիւ բախտակիցներու հետ բշուած է Միջագետքի անապատ-

ները: Նահր էլ-Օմարի գաղթականէն անցած է Արարատեան Որբանոց, անկէ ալ Երուսաղէմ 1922 ին եւ յիտոյ ընդունուած ժառանգ. Վարժարան, որուն ընթացքը աւարտած է 1928 ին եւ Սարկաւազ ձեռնադրուած Տ. Եղիշէ Պատրիարք Դուրեանէ: Աւարտելէ ետք Ընծայարանի քառամեայ ընթացքը, 7 Օգոստ. 1932 ին Թորգոմ Պատր.

Գուրադիանէն ստացած է կարգը կուսակրօն քահանայութեան եւ իր Սիմէոն անուն տեղ վերակոչուած Տ. ՀԱՅԲԻԿ Արեղայ: Իրեն օծակից ունեցած է Ամն. Տ. Եղիշէ Բ. Պատրիարքը: Անկէ ետք, մօտ կէս դար, հանգուցեալը անսակարկ նուիրումով վարած է զանազան պաշտօններ, միալով միշտ վանական շրջանակի մէջ: Բոլոր այդ պաշտօններուն մէջ սակայն Հանգուցեալը շատերու յիշողութեան մէջ պիտի մնայ իբրեւ ազդեցիկ ու հեղինակաւոր Աւագ Թարգմանը Ս. Աթոռոյս, մահաւանդ 1948 ի Արար-Խարայէլեան պատերազմի դժնդակ օրերուն: Երկիցս վարած է կարեւոր այդ պաշտօնը, նախ 1933 - 1939 եւ ապա 1947էն մինչեւ իր կախկոպացումը՝ 1956 ին: 1936 - 1937 եղած է նաեւ Տեսուչ Տպարանի, իսկ 1936 - 1941՝ Կալուածոց Տեսուչ: Շրջան մը դասաւանդած է Ժառ. Վարժարանէն եւ Ընծայարանէն ներս եւ աշխատակցած Սիոնի, ստորագրելով զխաւորաբար կրօնական յօդուածներ: 1956 - 1960, վանական տրտում պայքարի օրերուն, հալածուած է եւ մեկուսացուած: 10 Մարտ 1961ին, Միաք. Ընդհ. Ժողովէն ընտրուած է Լուսարարապետ եւ քսան տարիներ մեծ ձեռնհասութեամբ վարած է Ս. Աթոռէն ներս երկրորդ կարեւորագոյն այս պաշտօնը:

Հանգուցեալին դազաղը նոյն օրը ժամը 11ին եկեղեցական թափօրով եւ հոգեհանգստեան շարժականներու երգեցողութեամբ փոխադրուեցաւ Մայր Տաճար:

Վերջին օծումն ու յուզարկաւորութիւնը կատարուեցան յաջորդ առաւօտ, 24 Փետր.ին: Հանգստեան Ս. Պատարագը Աւագ Սեղանին վրայ մատոյց Գերջ. Տ. Կիւրեղ եպս. Գարիկեան: «Ողորդէն առաջ դազաղը ըսծ հանուեցաւ, ուր Գերջ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան կատարեց «Վերջին Օծման» յուզի կարգը: Ապա Միաքան Հայրեր կարգաւ բարձրացան խորան, առնելու համար օծնալ Աջը եկեղեցոյ հանգուցեալ Խշխանաւորին, մինչ ժողովուրդը նոյնը ըրաւ ինչ յետոյ, երբ դազաղը վերադարձուեցաւ առեան: «Հայր մեր»էն առաջ, Գերջ. Տ. Շահէ Սրբազան դամբանական քարոզով մը դրուատեց արժանիքները հանգուցելոյն, որ իբրեւ աւանդապահ ու նախանձախնդիր հոգեւորական, իր կիսադարեան թլոյրանուէր ծառայութիւնը բերաւ այս Ս. Աթոռին, առանց ջանալու Առաջնորդական պաշտօններու փառքէն ու տիտղոսներէն: Արարողութեանց ներկայ եղան այլ յարանձանութեանց ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ կրօնից Նախարարութեան քարտուղարը, որոնք հանգստեան տպաւորիչ կարգէն ետք իրենց ցաւակցութիւնները յայանջելն Պատր. Փոխանորդ Տ. Շահէ Սրբազանին: Ապա ընթացք առաւ թաղմանական երկարածիզ թափօրը, առաջնորդելու համար Սրբազանը իր հանգստեան վերջին կայքը: Սկստաւական խումբեր, ծաղկեպսակներ ի ձեռին, կ'առաջնորդէին թափօրը: Ծաղկեպսակներով ողողուած էր դազաղը: Տեղատարափ անժրեւին եւ սառնաշունչ քամիին պատճառաւ, հանգստեան Աւետարանները կարդացուեցան Տաճարի ներքին գաւթին մէջ եւ Վանքի մուտքի կամարին տակ: Հանգուցեալին մարմինը ամփոփուեցաւ Ս. Փրկչի Վանուց ներքին գաւթին մէջ:

Տէրը Թող իր լոյսերուն արժանի ընէ հոգին բազմարդիւն ու բազմատանը իր պաշտօնէին:

Մարտ 29ին, Կիրակի, Ս. Յակոբեանց Միաքանութիւնը, զլիսաւորութեամբ Ամն. Նապատի Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարքին, հոգեհանգստեան յատուկ արարողութեամբ աղօթեց հանգուցեալ Լուսարարապետ Հայրիկ Արքեպիսկոպոսի հոգւոյն համար, մահուն քառասունքին առթիւով: Պատրիարք Սրբազանի յատուկ տնօրնութեամբ, մատուցուեցաւ եպիսկոպոսական Պատարագ, բաց խորանին վրայ: Պատարագին էր Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Արքեպս. Գազանճեան: «Հայր մեր»ի երգեցողութենէն առաջ, Նորին Ամենապատուութիւնը, յուզուած ծայնով, ոգեկոյցեց յիշատակը իր հանգուցեալ Հոգեւոր Եղբօր: Ստորեւ՝ իր խօսքը. —

« Եւոլոյզ էի եւ բարեմոյն, եւ եղի այր ցաւոյ »:

« Որքան կը պատածին այս բառերը մեր սիրելի Հայրիկ Սրբազանի քառասունքի յիշատակին: Իր շունչով լեցուած մեր հոգիները կը տեսնեն զինք հեռաւոր բոցի վրայ, մեր կոտրած նայուածքներուն առջև ժպտուն եւ բարեմոյն:

« Հայրիկ Սրբազանի յիշատակը միայն մեր մտքերուն մէջ է, այլ ամէն տեղ,

բուրժուական հոգիին մէջ, վանքի բուրժուական անկիւններուն վրայ յիշատակի գերագոյն արեւմտեան մը պէս կանգնած: Մեզմէ շատեր վստահ են թէ կը յիշեն իր Թարգմանութեան շրջանը, երբ ուժգին կը գոցէր Թարգմանատան դռուը և կորովի քայլերով կ'անցնէր վանքի բակէն: Բաւորա՞յ ալ կը զգայի՞ք թէ հակիչ ժըն է, կարգապահութեան նստող մարդ մը: Կուլուածոց Տնչաւթեան շրջանին անիկա բարա իր կարելին, որ պէտքի վրայից շտուծէ և կեր չգտնուող անպատկառներու, Լուսարարապետութեան շրջանին,՝ ամէն ինչ բարա ծառայելու համար իր ժողովուրդին և Եկեղեցիին և յանձնածնու հոգեւոր կարիքները իր զաւակներուն: Բաւորա՞յ ալ, վստահ են, տարինը շուրջ կը դիտէի՞ք իր պատուհանին լայնը, Գառաւառն օրէ ի վեր այլևս մուծ է, մուծ՝ մեր սրահներուն պէս: Ընդհանրապէս 75ին, երբ մարդիկ քաջքուլով կը բարձրանան կեանքի խորաններէն վեր, մահը տոմսակ մըն է բանալու համար փառքին դռուը, բունալու համար անմահութեան դռուը: Մահը միայն խրաչեցուցած է սերունդները, անիկա մուծ ամպ մըն է արեւոտ երկնքին վրայ, գէշ նօթ մը՝ ուրախ երաժշտութեան մէջ: Եւ սակայն մահը երկու կողմ ունի, երկու երես: Եթէ մահուան նստիմէ կենդանական տեսանկիւնէն, 30 տարին, 50 տարին, 60 տարին շատ է անգամ և ձանձրացուցիչ: Միջոց մը կայ, կենդանի մը, որ կը ծնի և կը մեռնի 24 ժամուան մէջ, ապրելու իր կեանքի փուն: Մեզմէ քանինք կան, որոնք տարիներով կեանքի այդ փուն կ'ապրին, արտաքինը անպէտք և անարժան, Բայց եթէ նայինք կեանքին մարդկային տեսանկիւնէն, աւելի ճիշդ՝ աստուածային տեսանկիւնէն, այն ատեն կեանքը բարի լարմէք և իմաստ կը ստանայ և մենք կ'աղօթենք ի սրտէ որ մահը իր թաթը չնետէ այս կարգի կեանքերու թելին: Որովհետեւ կեանքը ոչ խթանութիւն է և ոչ ալ սարսափութիւն, այլ բնա մը պարտականութիւններու, դրոշմ պատուով պէտք է կրել:

Ահա լսեցի իր մահը՝ անակնկալի չեկայ, որովհետեւ ամիսներով հաշտուած էի իր մահուան հետ: Միակ ցաւ մը սեղմեց իմ սիրտը: Ինչո՞ւ ես իր մահուան ատեն իր մօտ չըլլայի: Մենք որ այնքան մօտ եղանք իրարու կեանքին մէջ, հեռաւոր անպատկերու աւազներէն միշտ և Ս. Յակոբի հովանիին տակ, մենք որ միասին գործեցինք և նեցուկ կանգնեցանք իրարու, վերջին այս վայրկեանին ինչո՞ւ համար չկարենայի իր քովը ըլլալ: Եւ այդ ցաւը, կը վստահեցնեմ ձեզի, սիրելի զաւակներս, մեծագոյն ցաւս պիտի մնայ: Բաւորա՞յ ալ գիտէք թէ որքան տառապելու Հայրիկ Սրբազանը, այդ կորովի և քաջառողջ մարդը, որ կայծ կայծ, մոծի մը պէս հայեցաւ: Ըսուած է թէ ամէն մեռել երկու փոս կը փորէ, մէկը հողին մէջ, որ իր հասակին չափը ունի և կը լեցուի իր հասակով և իր մարմնով, և ուրիշ փոս մը, որ կը փորուի իր զաւակներու հոգիին մէջ, իր բարեկամներու հոգիին մէջ, և այդ փոսը իր գոցուի, այդ փոսը կը մնայ, այդ փոսը սիրոյ և բարեկամութեան դռուն է, այդ փոսը անմահութեան տանող դռուն է: Եթէ կեանքը միայն այս աշխարհի վրայ նկատի ունենանք, անիկա տրտում առեղծուած մըն է, անոր դրան վրայ պէտք է գրել «Առանց Աստուծոյ՝ առանց յոյսի»՝ առաքելալին խօսքը: Բայց մենք քրիստոնէականներս կը հաւատաւոր թէ այս կեանքէն ետք ուրիշ կեանք մը կայ, և մահով կը խորտակուի մահը և թէ մահը միայն մուծ նկուղ մը չէ մեր կեանքին դէմ, այլ նաև սակիւրայ ճամբայ մը, մեզի մեր գերագոյն իրականութեան տանող:

Ամիսիկ Սրբազանը այժմ սրբուած կեանքի մեղքերէն, կեցած և մոմանակին և յուրանականութեան ետեւ և անկէ կը նայի մեզի, գիտնալու համար թէ մենք ինչպէ՞ս կը բղքենք իրար կեանքի այս տրտում հովիտին մէջ: Սիրելիներ, ձեզի հետ կ'աղօթեմ որ Աստուած իր լոյսերուն մէջ հանգչեցնէ իր աստուածային հոգիին:

Յաւատարմութիւն Ս. Գառաւազի, Միաբանութիւնը, աշակերտութիւնը եւ ժողովուրդը, գլխաւորաբար Նորին Ամենապատուութեան, թափօրով ուղղութեան Ս. Փրկչի վանքը, ուր կատարեցինք ըստանորեայ թաղման կարգը հանգուցեալ Լուսարարապետի գերեզմանին վրայ:

Ցաւակցական Հեռագիրներ եւ Նամակներ

Տ. ԿԱՅՐԻԿ ԱՐՔԵՊՍ.Ի ՎԱԽՃԱՆՄԱՆ ԱՌԹԻԻ

Ս. Էջմիածին, 25 փետր. 1981

Ամեն. Տ. Եղիշէ Արքեպս. Տէրտէրեան
Պատրիարք Հայոց
Երուսաղէմ — Իսրայէլ

Վիշտով կը մասնակցինք Սուրբ Աթոռիդ սուգին, աղօթելով որ Աստուած քաղցրութեամբ ընդունի ի Տէր հանգուցեալ Հոսարարապետ Հայրիկ Արքեպիսկոպոսի հոգին եւ արժանի ընէ երկնից արքայութեան:

Ս. Էջմիածնէն օրհնութիւն եւ լոյս Հայրիկ Սրբազանի յիշատակին եւ վաստակին: Անստառնութիւն Առաքելական Ս. Աթոռիդ եւ արեւշատութիւն Ձերդ Ամենապատուութեան:

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Անթիլիաս, 26 փետր. 1981

(Ուղղուած Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր)

Խոր վիշտով իմացանք Լուսարարապետ Հայրիկ Սրբազանի վախճանումը: Կ'օրհնենք իր յիշատակը եւ Ձեզի ու Ձեր Միաբանութեան կը մաղթենք երկար կեանք եւ բնդուն գործունէութիւն:

ԽՈՐԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԱԹՈՌԱԿԻՑ

Փարիզ, 24 փետր. 1981

(Ուղղուած Գերշ. Տ. Շահէ Սրբազանին)

Խոր վիշտով տեղեկացանք մեր տիբեցեալ եղբօր՝ Հայրիկ Արքեպիսկոպոսի մահուան մասին: Իրեւ քահանայ եւ արքեպիսկոպոս՝ ան 50 տարիներ ծառայած է մեր Եկեղեցիին եւ Երուսաղէմի Ս. Աթոռին, իրեւ ամենէն կարկառուն զէմքերէն մին Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան:

Թող Տէրը հանդիստ պարգեւէ իր հոգիին եւ պաշտպան կանգնի մեր Պատրիարքարանին եւ Միաբանութեան:

ՍԵՐՈՎԻԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթղ. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի
եւ Առաջնորդ Փարիզի

Նիւ Եօրք, 26 փետր. 1981

(Ուղղուած Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր)

Կ'արտայայտենք մեր եւ մեր Թեմի հոգեւորական դասուն եւ ժողովուրդին ցաւակցութիւնները՝ Հայրիկ Արքեպս.ի վախճանման առթիւ: Թող Տէրը օժտէ իր Եկեղեցին նուիրեալ ծառաներով, իր փառքին եւ Հայց. Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար:

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Առաջնորդ Ամերիկայի Արեւելեան Թեմին

Ն.Ի. ԵՈՐՔ, 4 Մարտ 1981

(Ուղղուած Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր)

Խորապէս կը ոգանք վախճանումը ի Գրիգորի մեր սիրեցեալ երէց եղբոր՝
Հայրիկ Արքեպս. Ասլանեանի, կ'աղօթենք իր հոգւոյն խաղաղութեան և յաւիտենա-
կան երանութեան արժանացման համար, Վշտակցութիւններ՝ Ձեր Միաբանութեան և
Պատրիարքարանին, Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի 15 Մարտի Կիրակի
օրը Միացեալ Նահանգներու և Քանադայի մեր թեմի բազմաթիւ հեղեցիներուն մէջ,

ՄԵՍՐՈՊ ԵՊՍ. ԱՇՃԵԱՆ

Առաջնորդ Հիւս. Ամերիկայի
Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Թեմին

Սիւնի, 26 Փետր. 1981

(Ուղղուած Գերշ. Տ. Եանէ Սրբազանին)

Հայրիկ Արքեպս. ի վախճանման խիստ ախուր լուրին հետ մինչև հիմա չեմ
կրցած հաշուել, Ձեմ կրնար բառերով արտայայտել իմ զգացումները, ինչ որ
կրնամ ընել՝ աղօթքն է իր հոգւոյն համար:

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔԵՊՍ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Աւստրալիոյ

Գահիրէ, 28 Փետր. 1981

(Ուղղուած Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր)

Երբ Յուսկոցութիւններ Ձերդ Ամենապատուութեան և Ս. Յակոբեանց Միաբանու-
թեան Հայրիկ Արքեպս. ի վախճանման առիթով, Թող Տէրը խաղաղութիւն պարգևէ
իւր հոգիին, Պիտի մատուցանենք հանգստեան Պատարագ:

ԶԱԽԷՆ ԱՐՔԵՊՍ. ԶԻՆԶԻՆԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի

Ինկըլիզուա, Քալիֆորնիա, 24 Փետր. 1981

(Ուղղուած Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր)

Սիրելի Սրբազան Հայր,

Յառով իմացայ մեր շատ սիրելի Լուսարարապետ Գերաշնորհ Տ. Հայրիկ Արք-
եպիսկոպոս Ասլանեանի կսկծալի վախճանումը, Սրբազան Հօր վախճանումով Գուք
և Ձեզմով գլխաւորուած Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնը կը ոգաք կորուստը
Հայց. Եկեղեցւոյ հաւատարիմ, նուիրեալ և բարձրաստիճան հեղեցականին, Հնգու-
նեցէք իմ որդեկան ցաւակցութիւնը, Թող Տէրը լուսաւորէ Հայրիկ Սրբազանին
հոգին, Թող Տէրը միշտ անսասան պահէ Ս. Յակոբայ Աթոռը և Ձեզմով գլխաւոր-
ուած անոր Միաբանութիւնը:

ԱՐՇԱԿ Ե. ՎՐԴ. ԽԱԶԱՏՈՒԵԱՆ

Սառսթիմ, Միլիկըն, 24 փետր. 1981

(Ուղղուած Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր)

Խոր վիշտով իմացանք Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանի Լուսարարապետ Հայրիկ Արքեպիսկ. Ասլանեանի մահուան լուրը: Կը ներկայացնենք Ձերդ Ամենապատուութեան և Միաբանութեան անդամներուն մեր ամենախոր ցաւակցութիւնը: Թող Տէրը ընդունի իր հոգին երկնային խաղաղութեան մէջ և օժտէ Միաբանութիւնը հաւատաւոր, կորովի և նուիրեալ հոգեւորականներով, որոնք լիցնեն տեղը անդարձ մեկնողներուն: Ակնածանօք և որդիական խնամարութեամբ՝

ՓԱՌԷՆ Ե. ՎՐԻ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ, ԲԱՐԳԷՆ ԱԲՂ. ԱՆՈՒՇԵԱՆ
և Թաղական Խորհուրդ Ս. Յովնանէս Եկեղեցւոյ

Նիւ Եորք, 3 Մարտ 1981

(Ուղղուած Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր)

Երէցկեանքս և իմ կողմէ ցաւակցութիւն Ձեզ և վանքաբնակ Միաբանութեան, Ս. Աթուի երկարամեայ սպասարկու և Ձեր դառնկեր ու դործակից Տ. Հայրիկ Արքեպիս. Ասլանեանի վախճանման առթիւ: Փառք Տիրոջ որ Լուսարարապետ Սըրբազանը աւելի երկար չառապեցաւ:

ԱՐՏԷՆ Ա. ՔԶՆՅ. ԱՇՃԵԱՆ

ՏիՔոյթ, 25 փետր. 1981

(Ուղղուած Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր)

Խոր վիշտով տեղեկացայ մեր Եկեղեցւոյ նուիրեալ հոգեւոր առաջնորդներէն Հայրիկ Արքեպիս. Ասլանեանի մահուան մասին: Ան միշտ պիտի մնայ յիշողութեանը մէջ բոլոր անոնց՝ որոնք զինք հանչնալու բախտը ունեցած են: Իր կորուստը պիտի զգացուի բովանդակ Հայոց. Եկեղեցւոյ, բայց մանաւանդ Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան մէջ: Խաղաղութիւն իր հոգիին: Յաւակցական խոր զգացումներով՝

ԱԼԷՔՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Նախագահ Հ. Բ. Ը. Միաբան

Երուսաղէմ, 25 փետր. 1981

(Ուղղուած Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր)

Հաճեցէք ընդունել տեղեղծ վշտակցութիւններս, Հայրիկ Արքեպիս. Ասլանեանի վախճանման առթիւ:

ԹԷՏԻ ՔՕԼԼԷՔ

Քաղաքապետ Երուսաղէմի

Երուսաղէմ, 25 փետր. 1981

Պատրիարքարան Հայոց

Խոր ցաւակցութիւններս՝ Հայրիկ Արքեպիս. Ասլանեանի մահուան առթիւ:

ՏԲԹ. ԱԳՏԱԼԼԱՀ ԽՈՒՐԻ

Հասցե, 3 Մարտ 1981

Ամենապատիւ Պատրիարք Սրբազան
Եղիշէ Արքեպիսկոպոս Տէրտէրեան
Պատրիարք Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան
և Հայոց Երուսաղէմի

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր,

Սրտի խոր կսկիծով և ցաւով ՅԱՌԱՋ Թերթին մէջ կարգացի Գերաշնորհ Տ. Հայրիկ Սրբազանի մահը, որ անակնկալ մը եղաւ ինծի համար: Կորուստը միայն երուսաղէմի Միաբանութեանը չէ, համայն Հայութեան է: Ծաւակցութիւններս կը յայտնեմ Ձերդ Ամենապատուութեան, Միաբանութեան և Սաղմմանայութեան:

Տէրը լուսաւորէ հագին, երկնից արքայութեան արժանի ընէ, լոյսերու մէջ բնակեցնէ: Կը հասկնաք ցաւս, որովհետեւ դիտէք այն բարեկամական կապը, որ գոյութիւն ունէր մեր մէջ:

Աջահամբուրիւ և կրկին ցաւակցական զգացումներով

մնամ Ամենապատիւ Սրբազնութեանդ

խոնարհ ծառայ

Թ. Ծ. Վ. ԿԱՄՍԻՐԱԿԱՆ

Սան ֆաւլօ, 7 Մարտ 1981

Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Ս. Արք. Տէրտէրեան
Բարեխնամ Պատրիարք Առաք. Ս. Աթոռոյ
Երուսաղէմ

Ամեն. Սրբազան Հայր,

Պուէնտ Այրէսի հայ մամուլէն իմացայ գոյժը Հայրիկ Սրբազանի մահուան: Տխուր անակնկալ մը եղաւ ինծի համար և իբրեւ զաւակը Ս. Աթոռոյ, այս պահուս համակուած եմ խոր վիշտով:

Այսու կը փութամ խոր ցաւակցութիւններս յայտնել Հայրութեանդ և Միաբանակից լուրի եղբայրներուս, այս դառն կորուստին տխուր առիթով: Հոգեւին կ'աղթեմ որ Անմահութեանց Տէրը արժանի ընէ յաւիտեական երանութեան օրհնի Հայրիկ Սրբազանին բարի հագին, որ իր կեանքով և անսկաւոր նուիրումով ծառայեց Եկեղեցւոյս և յատկապէս Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեանն ներս, եղաւ դռնակիրը վանական անաղութեանց իր ամբողջ կեանքի տեղութեան, մասնաւոր արթուն պահկը Հայ Եկեղեցւոյ ծիսակատարութեանց Ս. Աթոռէն ներս և նախանձախնդիր Լուսարարապետը Հայոց Մայրաթաւանին:

Իր անհուն սէրը և նուիրումը հանդէպ Ս. Աթոռին, ախար եկեղեցականի և ուխտաւր Միաբանի մը տիպարը կը ներկայացնեն մեզի, միաբանակից մերին: Կրտսեր սերունդներուս:

Կ'աղթեմ նաեւ որ Աստուած երկնային իր մխիթարութիւնը ուսաք յատկապէս Ձերդ Ամենապատուութեան և իր վախճանումով գոյացած բացը կարենաք յարմարագոյն անձով մը փոխարինել, շարունակելու համար սրբազան կարեւորագոյն պաշտօններէն մին վաճառէն ներս, զոր երկար տարիներ մեծ հաւատքով և արդիւնաւոր գործունէութեամբ կը կատարէր Հոգեւոր Սրբապետը:

Ապրիլի 5ին, Սան ֆաւլոյի Մայր. ֆաւարին մէջ պիտի կատարենք մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն իր վախճանման քառասունքին առիթով, ու պիտի անդրադառնաք իր անձին և գործունէութեան մասին:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Երեքշաբթի, Մարտ 31ի ժամը 4ին, Մի սթանուիթեան քսան անդամները Միտրանական յատուկ ժողովի հրաւիրուեցան Պատրիարքարանի ժողովարարհը, ընտրելու համար նոր Լուսարարապետը եւ Տնօրէն ժողովի նոր կազմ մը:

Ժողովը բացուեցաւ Նորին Ամենապատուութեան աղօթքով, որմէ ետք ան Ատենապետութեան հրաւիրեց Միաբանութեան տարէց անդամը՝ Գերշ. Տ. Նորայր Արքեպս. Պողոսեանը. Առողջական պատճառով, Տ. Նորայր Սրբազան հրաժարեցաւ Ատենապետութեան պաշտօնէն եւ ժողովը բացուեցաւ Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեանի Ատենապետութեամբ եւ Հոգշ. Տ. Արփիար Արեղայի Ատենադպրութեամբ: Անմիջապէս ձեռնարկուեցաւ Դիւանի ընտրութեան, որը կազմուեցաւ հետեւեալ կերպով.

Գերշ. Տ. Կիրեղ Եպս. Գարիկեան՝ Ատենապետ,

Հոգշ. Տ. Սեւան Վրդ. Դարիպեան՝ փոխ-Ատենապետ,

Հոգշ. Տ. Ասպետ Վրդ. Պալեան՝ Ատենադպիր, եւ

Հոգշ. Տ. Արփիար Արդ. Տէմիրճեան փոխ-Ատենադպիր:

Նորընտիր Դիւանը ձեռնարկեց նոր Լուսարարապետի ընտրութեան եւ զադտնի քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ Գերշ. Տ. Գարեգին Սրբեպս. Գազանճեան, 13 քուէի մեծամասնութեամբ: Գերշ. Տ. Կիրեղ Եպս. Գարիկեան ստացաւ 6 քուէներ, իսկ մէկ քուէն ճերմակ էր.

Շնորհաւորելէ ետք նորընտիր Լուսարարապետը, ժողովը անցաւ երկրորդ օրակարգին եւ ընտրեց Տնօրէն ժողովը հետեւեալ կազմով.

Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան,

Հոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ. Զըջանեան,

Հոգշ. Տ. Վաղարշ Վրդ. Խալատուրեան,

Հոգշ. Տ. Սեւան Վրդ. Դարիպեան,

Հոգշ. Տ. Թուրէն Վրդ. Յովակիմեան եւ

Հոգշ. Տ. Ասպետ Վրդ. Պալեան:

Նորընտիր ժողովը ծնրագիր ընդունեց Պատրիարք Սրբազանի օրհնութիւնը, որմէ ետք Նորին Ամենապատուութիւնը յայտնեց Միաբանութեան թէ կը նշանակէ Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպիսկոպոսը Պատրիարքական Փոխանորդ:

Ըստ Երուսաղէմի աւանդութեան, հիւնցին Ս. Յակոբեանց Տաճարի զանգերը եւ Միաբանութիւնը առաջնորդեց Պատրիարք Սրբազանը ղէպի Տաճարին Ս. Յակոբայ Գլխադիր Առաքելոյն Մատուռը, ուր դրուեցան Գանձատան բանալիները: Նորընտիր Լուսարարապետը ստացաւ բանալիները Նորին Ամենապատուութեան ձեռքէն, բացաւ Ս. Սարգիսի մատուռին դուռը եւ մտաւ ներս, ուր ընդունեց Միաբան Հայերնու պաշտօնական շնորհաւորութիւնը:

2 Ապրիլ 1981 — Երուսաղէմ:

ԴԻԻԱՆ Ս. ԱԹՈՌՈՅ:

Կը խնդրեմ ընդունիլ նաեւ ցուակցութիւնները տեղւոյս ազգ. ներկայացուցչական ժամանին, ազգ. Կեդր. Վարչութեան եւ Պրազիւանայ գաղութին:

Մատչելով ի համարող Սրբազանութեանդ Աջոյն

Որդիական խոր պէնտօնութեամբ

ՏԱԹԵԻ Մ. ՎՐԴ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ

Միտրան Ս. Աթուոյ եւ

Հայրապետական Պատուիրակի Փոխանորդ Պրազիւանայ

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐԾ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐԲԵՊՍ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆԻ .

Նորընտիր Հուսարարպետը, աւագանի անունով Պետրոս, ծնած է Իսթանպուլ 1927ին, Երզնկացի ծնողքէ։ Նախակրթութիւնը ստացած է իր ծննդավայրին մէջ։ Երուսաղէմ եկած է 1940ի Նոյեմբերին եւ աշակերտած ժառանգ. Վարժարանին, որու ընթացքը աւարտելէ ետք Սարկուազ ձեռնադրուած է Երանաշնորհ Տ. Կիրեղ Պատրիարքէն՝ 23 Դեկտ. 1945ին։ Ընծայարանը աւարտած է 1947ի Մայիսին, սակայն Պաղեստինի տխուր դէպքերուն քրոււմով, 1950ի Յունուարի 22ին միայն կրցած է ընդունիլ քահանայական ձեռնադրութիւնը՝ Եղիպտոսի թաւրիշատակ Առաջնորդ Կերշ. Տ. Մամբրէ Արքեպս. Սիրունեանէ, Ս. Հրեշտակապետաց Եկեղեցւոյ մէջ եւ շարունակած դասաւանդել ժառանգ. Վարժարանէն ներս։ Նշանակուած է Դիւանապետ եւ դասեր ստանձնած նաեւ Ս. Թարգմանչաց Վարժարանէն ներս։

1951ի Նոյեմբերի 27ին, հրաւիրուր Կ. Պոլսոյ նորընտիր Պատրիարք Գարեգին Արքեպս. Խաչատուրեանի, Հայր Գարեգին կը մեկնի իր ծննդավայրը, կազմակերպելու զպրեմանք մը, որուն բացման օրն իսկ, 23 Յունուար 1954ին, Գարեգին Պատրիարքէն ստացած է Մայրագոյն Վարդապետի աստիճան եւ կոչուած Դպրեմանքի Վերատեսչութեան բարձր պաշտօնին։ 1959ի Նոյեմբերին մեկնած է Միացեալ Նահանգներ եւ 1960ի Յունուարին ստանձնած մայրաքաղաք Ուաշինկթընի Հայոց Հովուութիւնը։ Իր ջանքերով, 1962ի վերջերը կառուցուած է գաղութի առաջին եկեղեցին։ Ամերիկայի իր պաշտօնավարութեան ջրջանին եղած է «Ամերիկայի Զայնի հայկական յայտագրի Կիրակ-Նօրեայ բաժնի վարիչ, Թեմական Նորհորդի անդամ եւ Առաջնորդարանի պաշտօնաթերթին խմբագիր։ 30 Մարտ 1966ին, հրահանգով Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Հայրապետին եւ հաւանութեամբ Ս. Յակոբեանց Միաբ. Ընդհ. Ժողովին, ընդունած է Աւստրալիոյ եւ Մայրագոյն Արեւելքի Առաջնորդութիւնը եւ եպիսկոպոս ձեռնադրուած Նոյն տարւոյ Նոյեմբերին ի Ս. Էջմիածին։ Մօտ 18 տարիներ եղած է Առաջնորդ Աւստրալիոյ եւ Նոր Զելանտայի։ Իր աշխատանքի ծիրը եղած է եկեղեցաշինութիւն եւ շաքաթօրեայ վարժարաններու հաստատում։

Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպս. կը գտնուի իր ոյժերու եւ կարողութեան լրումին մէջ։ Սիրոն», շնորհաւորելով նորընտիր Հուսարարապետը, կը մաղթէ որ Իսթանպուլի, Ամերիկայի եւ Աւստրալիոյ մէջ ունեցած իր արդիւնաշատ ծառայութեանց նման բեղմնաւոր ըլլայ նաեւ գործունէութեան իր դաշտը Ս. Աթոռէն ներս։

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՒՆԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ

Երանաշիրոյ Տ. Պէնէտիքթօս Պատրիարքի սուղի քառասնօրեայ շրջանի աւարտումէն ետք, Յունաց Միաբանութիւնը ձեռնարկեց նոր Պատրիարքի ընտրութեան: 23 Յունուարին կայացաւ ընտրական ժողով, որը սակայն կանոնական պարզաբանումի կարօտ ինչ ինչ կէտերու պատճառաւ դրական ելքի մը չյանգեցաւ: Տարակարծութիւններու հարթումէն ետք, 16 Փետրուար, Երկուշաբթի ժամը 11ին, Յունաց Միաբանութիւնը իջաւ Ս. Յարութեան Տաճար (ըստ սովորութեան, Պատրիարքի ընտրութիւնը կը կատարուի Քաթոլիկոնի բաժնին մէջ, իսկ քուէարկութեան իրաւունքը վերապահուած

ՅՈՅՈ ԿԱՐՈ ՆԱԿԱՆԵԱՆ

է Ս. Սինողի անդամներուն): Ս. Հոգւոյ շարականի երգեցողութենէն ետք կատարուեցաւ գաղտնի քուէարկութիւն եւ 15ի վրայ 9 քուէներու մեծամասնութեամբ նոր Պատրիարք ընտրուեցաւ Յորդանանի Առաջնորդ Տիոտորոս Արքեպիսկոպոսը: Միւս թեկնածուն՝ Դիւանապետ Վասիլիոս Սրբազան ստացաւ 5 քուէ, իսկ մէկ քուէն ճերմակ էր:

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

Հ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր

Երուսաղեմ, 3 Մարտ 1981

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգեն Գաբրիելյու
Ս. Էջմիածին

Ձեռք Ս. Օծուքեան անուան բարեբաւ-
սիկ թանգարանի, կը ներկայացնենք Ձեզ
մեր եւ մեր Միաբանութեան ստեղծած ճեշ-
տութիւնները, մարտիոյ Ձեզ երկար եւ
երջանիկ ծախներ, իսկ Մայր Աթոռ Սբ. Սո-
փիոյնի եւ Բագրատի ճեշտութիւնը:

ՆԵՐՍԷՆ ԳԱԿՈԲԻ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ Ք - ԲՍՄԱԿԱՆ Ք

● Կիր. 1 Քեռ. — Ս. Գառնարգը մատուց-
ուեցաւ ի Ս. Յակոբ, Ս. Աստուածածնայ խո-
րանին վրայ: Ժամաբարն էր Հոգշ. Տ. Սեան
Վրդ. Զարեհեան:

● Եր. 7 Քեռ. — Ս. Զայրադեանց Արամայի
եւ Կիւրդի: Ս. Գառնարգը մատուցուեցաւ ի Ս.
Գրիգոր: Ժամաբարն էր Հոգշ. Տ. Բարսեղ
Արդ. Գալէմտէրեան:

● Կիր. 8 Քեռ. — Ս. Գառնարգը մատուց-
ուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր վերնամասերն
մէջ: Ժամաբարն էր Հոգշ. Տ. Արփիար Արդ.
Տէմիրճեան:

● Եր. 14 Քեռ. — Ս. Գրիգորի Աստուածաբա-
նին: Ս. Գառնարգը մատուցուեցաւ ի Ս. Գրի-
գոր: Ժամաբարն էր Հոգշ. Տ. Մեհրապ Արդ.
Մարտիկեան:

● Կիր. 15 Քեռ. — Բարեկենդան Առաջատորի

Անմիջապէս հնչեցին Տաճարին յունական մեծ ու փոքր զանգերը եւ ընտրեալին բրած
շնորհաւորական խօսքերէն ետք բոլորն ալ թափօրով բարձրացան Գառնարգարան:

Յաջորդ օրերուն, նորընտր Գառնարգը ստացաւ պաշտօնի ճանաչման իր հրո-
վարտակները, նախ Իսրայէլի Ներքին Գործոց Նախարար Տրթ. Գուրկէն եւ ապա, իշ-
նելով Ամման, Յորդանանի Վեհափառ Հիւսէյն Թագաւորէն:

Գահակալութեան հանդէսը եւս կատարուեցաւ Ս. Յարութեան Տաճարի Յունաց
բաժնին մէջ: 1 Մարտ, Կիրակի առաւօտ, նորընտր Գառնարգը «Հրաշափառ»-ով
մուտք գործեց Ս. Յարութեան Տաճար, որմէ ետք հանդիսաւոր Ս. Գառնարգ մատուց
Քաթոլիկոնի նորակառոյց, շքեղ խորանին վրայ: Գահակալութեան հանդէսը կատար-
ուեցաւ ժամը 11ին, ի ներկայութեան այլ յարանաւանութեանց ներկայացուցիչներու,
արտասահմանէն ժամանած Օրթոտոքս Եկեղեցիներու պատուիրակութեանց, պետական
ղէմերու, ինչպէս նաեւ Իսրայէլէն, «Արեւմտեան Ափ»-էն եւ Յորդանանէն եկած յու-
նաղբաւան Սրբաբաժնի ժողովուրդի: Մեր կողմէ ներկայ լին Գերշ. Տ. Շահէ եւ
Տ. Կիրեղ Սրբազաններ եւ Աւագ Թարգման Հոգշ. Տ. Ասպետ Վրդ.: Տեղապահ ձեռ-
մանոս Արքեպիսկոպոս յանձնեց Գառնարգական գաւազանը նորընտր Գառնարգին,
որ, հրովարտակներու ընթերցումէն ետք, արտասանեց շնորհակալութեան ուղիւ մը:
Ճառեր խօսեցան նաեւ Օրթոտոքս Եկեղեցիներու հին պատուիրակութիւնները: Յետոյ
Թափօրով եւ Սկաւտներու առաջնորդութեամբ բոլորն ալ բարձրացան Գառնարգա-
րան, ուր ընտրեալը բազմեցաւ Գառնարգական գահուն, իրիւ Ծրդ Գառնարգը Ե-
րուսաղէմի Սթոպին: Ներկաները մօտեցան Աջ առնելու նոր Հօտապետին:

Նորընտր Տ. Տիոտորոս Ա. Քարիվալիս Գառնարգը ծնած է 1923ին, Յունա-
կան արդիպեղազոսի Քիոս կղզին: 1938ին Երուսաղէմ գալով, կ'աշակերտի իրենց զրպ-
րեմկներին: Ատն մը ետք կը մկնի Յունաստան, հետեւելու համար աստուածաբանա-
կան ընթացքի: 1944ին վերստին Երուսաղէմ գալով կը ձեռնադրուի սարկաւագ, իսկ
1947ին՝ կուսակրօն քահանայ: Յաջորդ տարի կը կարգուի Աւագ Թարգման եւ Նախա-
գահ Կրօնական Դերագոյն Ատնանի: Դասեր ստանձնած է նաեւ իրենց Ընծայարանէն
ներս: 1962ին ընդունած է եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն, իսկ յաջորդ տարի նշա-
նակուած է Առաջնորդ Ամմանի եւ շրջակայից: Մօտ 20 տարիներ տնօր իր այս պաշ-
տօնավարութեան ընթացքին փայլած է եկեղեցական շխարհարութեամբ, արժանանա-
լով ստուաբաժնի իր հօտին անվերապահ սիրոյն եւ օտարներու պատկառանքին:

Պէտքն, ի դիմաց Ամն. Ս. Գառնարգ Հօր եւ Միաբանութեան, երկար տարի-
ներ եւ արդիւնաշատ պաշտօնավարութիւն կը մաղթէ Յոյն քոյր Եկեղեցւոյ նոր Պետին:

զանց: Ս. Գատարազը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ, Ս. Կարապետի խորանին վրայ, Ժառանգութեան էր Արծ. Տ. Ներսէս Բէլ, Զէպէնեան:

● Ուր. 20 փետր. — Յիւսակ Յովնան: մարգարէն: Առաւօտեան ժամերգութեան աւարտին, Մայր Տաճարին մէջ, չորշ. Տ. Անուշաւան Վրդ. Զղլանեան կատարեց ընթերցումը Յովնան Մարգարէութեան Գրքին:

— Նախատեսակին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Գերշ. Տ. Կիրեղ Նպո. Գարիկեան:

● Շր. 21 փետր. — Ս. Սարգսի զօրավարին: Ս. Գատարազը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Գանձատան Նախագահի՝ Եղազ Ս. Սարգսի մատարն մէջ, Ժամարարն էր չորշ. Տ. Անուշաւան Վրդ. Զղլանեան: Ապա, ընկալեալ սովորուեալ համայնի, կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն՝ Ս. Աթոռոյս և ազգին հանգստեցալ բարերար Գալուստ Կիւղէնիկեանի հոր՝ Սարգսի հոգւոյն համար: Հանդիսապետն էր Գերշ. Տ. Կիրեղ Նպո.:

● Կիր. 22 փետր. — Ս. Գատարազը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, ժողովեալեան մատարն մէջ, Ժամարարն էր չորշ. Տ. Թուրէն Վրդ. Յովակիմեան:

● Նշ. 26 փետր. — Տեսուներգաւալի հանդիսաւոր Նախատեսակին և եղանակի առաջին Անշատեանին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Գերշ. Տ. Կիրեղ Նպո. Գարիկեան:

— Գերշ. Սրբազանը Նախագահեց Եան գիւնապետին Մայր Տաճարին մէջ պաշտուած ընթերցելի և Հովնան կարգաբեր, որմէ հոգբոյն ալ մեկնեցաւ Նախկին Ժառանգաւորազ Ժամարանի մարգարէն, ապիւրէն Նոր ժառանգութեան հոգեհանգստեան արեւելաւորութեամբ վառելու աւանդական խորոյնը:

● Ուր. 27 փետր. — Տեսուներգաւալ: Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ հանդիսաւորապէս պատարագեց և քարոզեց Գերշ. Տ. Կիրեղ Նպո. Կարգաբեր, եզրակացնելով թէ Տեսուներգաւորութեան տանէ է Եան. մայրերուն ու մանկներուն, մայրերուն՝ որունք Ս. Կոյսին օրինակով կը մեծցնեն իրենց զաւակները և ժառանգութեան՝ որունք հոգեհանգստեան կը մեկնեն Եղեղեցալ Ս. Աւագանէն:

● Շր. 28 փետր. — Իսահակայ Գարբիի հնարալիւն: Ս. Գատարազը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխադիր, Ժամարարն էր չորշ. Տ. Ասպետ Վրդ. Գալեան:

● Կիր. 1 Մարտ. — Ս. Գատարազը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ, Ս. Առաւօտեանի խորանին վրայ, Ժամարարն էր չորշ. Տ. Համբարձում Արդ. Բէլլիւնեան:

● Դշ. 4 Մարտ. — Վարդանանց հանդիսաւոր Նախատեսակին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Գերշ. Տ. Եանի Արքեպ. Անճեան:

● Նշ. 5 Մարտ. — Ս. Վարդանանց զօրավարին մեղ (Յիւսակ մեղեցի և բոն ազգային): Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ հանդիսաւորապէս պատարագեց և քարոզեց Գերշ.

Տ. Եանի Արքեպիսկոպոս, իրեն Վերահասուը Ժառանգ. Վարժարանին և Հնձալարանին, օրուն խորաններն և պատարագել ալս տանին, որ Ս. Աթոռոյս մէջ նկատուած է իրեն տանը Ժառանգաւոր հաներուն, ինչպէս Ս. Ստեփանոսը տան և Սարկաւագներուն և Ուրազի կիրներուն: Այդ որ Ժառ. տանը կը զեկավարեն եկեղեցւոյ ժամատարութիւնները և Ս. Հաղորդութիւն կ'ընդունին իրենց Տեսու: Սրբազան քարոզիչը ջոյց տուաւ ալս միջոցները, որոնցմով պիտի կրնանք յաղթանակել այսօր ալ մեր ազգային գոյութեան պառնասպառաշտութեան ու շարահանակ վտանգներուն: Գերշ. Տ. Կիրեղ Նպո. Նախագահեց քարոզէն հոգե, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Վաղդէն Ա.ի անուան տանին առին կատարուած զնայրապետական Մաղթանքին և Ս. Գատարագէն հոգե կատարուած հոգեհանգստին:

● Ուր. 6 Մարտ. — Իրաւանի սովորութեան համայնի, Ս. Գատարագ մատուցուեցաւ Առաւօտ. Ս. Մարիան Աւետարանի եկեղեցւոյ մէջ, Ժամարարն էր չորշ. Տ. Ոսկի Արքեպ. Որդիքեան: Երթ աւագարնի թափօրները զիտարեց և քարոզեց Գերշ. Տ. Կիրեղ Նպո., որ տալէ հոգ պատմականը Առաւօտ վանքին, յորդորեց ներկաները որ արժանաւոր կերպով դիմաւորեն մատուցաւ Մեծ Գանգ շրջանին: Ապա Միաբանութիւնը պատուաւորութեանը Առաւօտ Նպո. ական Բոխանաբէրին կ'ընդմէ:

● Շր. 7 Մարտ. — Կ. Պոլսոյ Ս. Փողոցոյն (381): Ս. Գատարազը մատուցուեցաւ ի Սուրբ Գլխադիր: Ժամարարն էր չորշ. Տ. Վանիկ Արքեպ. Մանեկաւորան:

— Ներկայեան ժամերգութեան ընթացքին, Մայր Տաճարի խորաններն ու զիտաւոր օրուն նկանները վարագուրուեցան:

● Կիր. 8 Մարտ. — Բուժ Բոսիկնդան: Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ փակեալ-խորանի Ս. Գատարազը մատուցաւ չորշ. Տ. Արքիպոս Արդ.:

● Դշ. 11 Մարտ. — Սկիզբ կարգաւ Մեծի պահ: Առաւօտեան, Մայր Տաճարին մէջ պաշտուեցաւ Կերակարութիւն տալիս ժամերգութիւնը, իսկ մերօրէ հոգե Իրաւագական տալիս ժամերգութիւնը:

● Նշ. 12 Մարտ. — Մեծ Գանգ տալիս Հովնան ի Ս. Յակոբ քարոզեց Գերշ. Տ. Եանի Արքեպ., խօսելով մեղքի դադափարին վրայ ծայց տուաւ թէ մեղքի բնութեամբ Հին Խառնի մէջ Նոյնապետութեան դրանք իրենց հոգեհանգստեան, որքէնքի ալսին: Կամ ալսինը արամագրութեան անտեսութեան հետ, մինչ Նոր Ուրազով ան ստացաւ տարբեր, համապարփակ իմաստ մը:

● Ուր. 13 Մարտ. — Նախատեսակը պաշտուեցաւ Ս. Թորոս Եկեղեցւոյ մէջ, որ Տեսուարութեան է Ս. Աթոռոյս: Հանդիսաւորան էր Տեսուարութեան Տեսուչը՝ Գերշ. Տ. Նորայր Արքեպ. Գողարեան:

● Շր. 14 Մարտ. — Ս. Թողորոսի զօրավարին: Առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուեցաւ և

Ս: Պատարագը՝ մատուցանեցաւ ի Ս. Թորոս ժամարարն էր Արծ. Տ. Ներսէս Գն: Ճեղճենանն — Կէտօրէ Խաթ. Ժամը 2.45ին, վաղուան Արտաբժման Կիրակիի առթիւ, Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպիսկոպի գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը Վերաշաղկապելով մատուց գործնէց Ս: Գարեգին Տանաւ, ուր պաշտօնացեալն երեսնէ Կոյեան ժամերգութիւնն ու նախատեսնէր՝ մեր վերնատան մատարն մէջ: Ապա կատարուեցաւ Տնօրինական Արտաբժեղեաց այցելութեան հանդիսաւոր Թափօր Տանաւէն ներս: Թափօրապետն էր Լոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ.:

● Կիր. 15 Մարտ. — Արամամն Կիրակի: Գիշերային և առաւտտեան ժամերգութիւնները պաշտուեցան և Ս. Պատարագը մատուցանեցաւ ի Ս. Գարեգինէն, մեր վերնատարան մէջ: Ժամարարն էր Լոգշ. Տ. Ռուբէն Վրդ: Յովակիմեան: Ապա կատարուեցաւ մեծահասակ թափօր, երիցս գարձամբ Գրիգորի Ս. Գերեզմանին և մէկ անգամ Պատանաւորի շուրջ: Թափօրապետն էր Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպիսկոպոս:

● Գշ. 17 Մարտ. — Ս. Լրեշտակապետաց Եկեղեցւոյ առաջին Հսկումին քարոզիչ նշան վանքը Տնօնչը՝ Լոգշ. Տ. Սեան Վրդ. Դարիպեան, խօսելով զղիւմի ու ապշխարութեան անհրաժեշտութեան մասին պահեց օրերուն:

● Եշ. 19 Մարտ. — Իրիկուան Հսկումին ի Ս. Թակօր քարոզիչ Գերշ. Տ. Կիւրէղ Եպիսկոպոսիկեան, բացատրելով ճշմարիտ պահեցութեան բնային ու կարիքը մեր օրերուն:

● Եր. 21 Մարտ. — Կիրիկ Երուսաղիմացոյն: Ս. Պատարագը մատուցանեցաւ Մարց Տանաւի աւանդատան Ս. Կիրիլի Եղեանին վրայ: Ժամարարն էր Լոգշ. Տ. Աստղա Վրդ. Գալեան:

● Կիր. 22 Մարտ. — Անտառիկ Կիրակի: Ըստ Պովորութեան Ս. Պատարագը մատուցանեցաւ ի Ս. Լրեշտակապետ ժամարարն էր Լոգշ. Տ. Կոմիտաս Արդ. Երեւթեմեան: Գարեգիշ Լոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ. Զղիւնեան, մեկնարանելով Անտառիկ աւանդատական առակը:

● Գշ. 24 Մարտ. — Իրիկուան Հսկումին ի Ս. Լրեշտակապետ քարոզիչ Լոգշ. Տ. Ռուբէն Վրդ. Յովակիմեան, խօսելով աղօթքի կենսական դերին ու անհրաժեշտութեան մասին:

● Եշ. 26 Մարտ. — Իրիկուան Հսկումին ի Ս. Թակօր քարոզիչ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպոս. Գաղանճեան, բնարան անցնելով Էփղեղէ մեղաց, գոռոզ կորստեան, գոռ ինձ փութելիս ներհալի խօսքը: Յայց տուաւ թէ որքան քարոզիչ պիտի լիար մարդկութեան հասկատագիրը, եթէ անմեղա անհատ անհետար ինքնաքննադատութեան շինիչ օգին, նման Երուսաղի Լայորապետին:

● Եր. 28 Մարտ. — Յովհաննու Երուսաղիմացոյն: Ս. Պատարագը մատուցանեցաւ ի Ս. Գլխափոր: Ժամարարն էր Լոգշ. Տ. Լամբարժեմ Արդ. Քէշիշեան:

1 ● Կիր. 29 Մարտ. — Յեանի Կիրակի: Ժանքս Լուսարարապետ Տ. Լայրիկ Արքեպոս. վարիւնանան քաւատուեցը (տե՛ս էջ 87-88):

● Գշ. 31 Մարտ. — Իրիկուան Հսկումին ի Ս. Լրեշտակապետ իր առաջին քարոզիչ նշանաց Լոգշ. Տ. Արիփիկ Արքեպոս.՝ ինչ եւ նախապարտ, ճշմարտութիւն և կեանքս բնարանով: Արտաբժութեանց նախագահից նորընտիր Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպոս.:

Պ Ա Շ Տ Օ Ն Ա Կ Ա Ն Ք

● Կիր. 8 Փետր. — Լոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ. Զղիւնեան ներկայ գտնուեցան Մարտիկ Եկեղեցւոյ մէջ, համայնքի հովիւ Լայր Օկոսթին Լարֆուշի մատուցած հանդիսաւոր Ս. Պատարագին և անոր յաջորդող հիւրանդրութեան, վաղուան Ս. Մարտիի տօնին առթիւ:

● Եշ. 12 Փետր. — Ամեն. Ս. Պատարագ Լայրը Ս. Էլիմեանի մատարն մէջ նախագահեց հանդ. Գրիգոր Զարգրեանի յաղարկարարութեան: Լանգուցեալը, բնիկ Եղեղապետի, մօտ քսան տարեկներէ յինչ Միկրապետն էր Ս. Աթոռոյ Տպարանին: Նաև Աստուածապետն էր տեղւոյն Է. Մ. Ը. Մ. Ս. Մանանդիսի:

● Դշ. 18 Փետր. — Ամեն. Ս. Պատարագ Լայրը, Գերշ. Սրբազաններու և Լոգշ. Լայրեան բնիկարկայնութեամբ, շնորհաբարական այցելութեան գնաց Յունաց քնարար — Պատրիարք Ամեն. Տ Տիոտորոս Սրբազանին:

● Դշ. 4 Մարտ. — Կէտօրէ առաջ, Յունաց նոր Պատարագը, Միաբանութեամբ հանդերձ, իր առաջին այցելութիւնը տուաւ Ամեն. Սրբ. Պատրիարք Լոր: Եկեղեցւոյ գաւթին մէջ, Մեծ Ժապատաւ Լիւար պղնձուեցաւ գարցեցական ներսուն երկարատեւ Ժապարարութիւններով:

● Կիր. 15 Մարտ. — Գերշ. Տ. Տ. Շահէ և Կիրեղ Սրբազաններ ներկայ գտնուեցան Ս. Թարսիսեան Տանարի Յունաց քաղմածեաց Տնուոյ Լայր Դանիէլի եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան, զոր կատարեց Ամեն. Տ Տիոտորոս Պատրիարքը, ճանարի իրենց բաժնին մէջ:

● Գշ. 24 Մարտ. — Աւստրալիոյ Լայրց Առաջինը Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպիսկոպոս և Նիմփիոյ Լայրց Լայր Լոգշ. Տ. Դանիէլ Վրդ. Եամեան ժամանեցին Ս. Աթոռ:

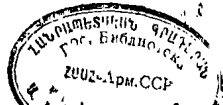
● Դշ. 25 Մարտ. — Յունաստանի Անհախոսթեան 160ամեակի առթիւ, Յունական Լիւսպատոս Աթոնաթոս Վասիստիսի կողմէ, Գրիկ Տէլիօր պանդօղի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Գերշ. Տ. Տ. Գարեգին և Կիրեղ Սրբազաններ և Լոգշ. Տ. Ասպետ Վրդ.:

● Եշ. 26 Մարտ. — Երեւոյեան, Սիւրբատական Եկեղեցւոյ Երեց Տթթ. Ռապիւթ Քրէշիկ Անդրիոս Թաղապետին շքանշանով պատմութեան առթիւ Սէյնթ Լիւարիկ Լուսիկի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպոս., Լոգշ. Տ. Տ. Անուշաւան և Ասպետ Սրբապետներ և Տիւրք Գեորգ Լնգիլեան:

**«ՍՈՒՆՆԻ ԽՐԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳԵՂԵՆԿԵԱՆ ՄԱՏԵՆՈՂԱՐԱՆԸ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԸ ՍՏԱՅՈՒՆ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ**

- The Armenians* — David Marshall Lang & Christopher J. Walker. Minority Rights Group. Report No. 32. 1977. Printed by Expedito Graphic Limited, Reprinted in January 1977, pp. 24.
- Famine* — Gary Alexander. Pasadena, California, Ambassador College Press, 1974, pp. 61.
- Dictionary of Unusual Words* — Part "A". London, the Thames Bank Publishing Co. Ltd., 1946, pp. 268.
- A General Certificate English Course* — Lancelot Oliphant. (Formerly entitled "A Matriculation English Course".) Sixth Edition — Revised and Enlarged. London, Cassell & Co. Ltd., 1953, pp. 556.
- The Horned Moses in Medieval Art and Thought* — Ruth Mellinkoff. Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 1970, pp. 210 + 120 Illustrations.
- A Marvelous Work and a Wonder Of the Council of the Twelve* — Le Grand Richards. The Church of Jesus Christ of Latter-day-Saints. Salt Lake City, Utah, Deseret Book Co., 1975, pp. 452.
- Bazak Israel Guide* — Produced by Avraham Levi, with Introduction by Moshe Kol, Minister of Tourism Tel - Aviv, Israel Guidebook Publishers, Ltd., 1973, pp. 384. [1950, pp. 278.]
- Memoirs of King Abdullah of Transjordan* — King Abdullah. New York, The Philosophical Library, Inc.
- Yoga for Yoga* — The Key to Self-mastery. Flash Books. Liechtenstein, published by World Publications Trust Reg. of Vaduz, 1962, pp. 158.
- The General* — Pierre Galante and Jack Miller. A New & Revealing Portrait of the Man Who is France, London, Beale Frewin Publishers Limited, 1969, pp. 191.
- Problems of Socialist Policy in the Countryside* — Edward Kardelj. London, Lincoln-Prager Publishers. Ltd., 1962, pp. 303.
- Calendar of Easter Religious Ceremonies for the period April 1st-April 10th, 1977* — (For the use of the Communities concerned and the Police). Jerusalem, Greek Convent Press, pp. 16. [Pp. 57.]
- American Opinion towards Israel and Jews* — Seymour Martin Lip et & William Schneider. (Typed form).
- The Monastery of St. Catherine - Sinai* — Dr. Evangelos Papaioannou. Edited by St. Catherine's Monastery. Design: I. Blaushild. Photos: Studio Garo. Produced by Japheth Press, Ltd. - Amir Publishing. St. Catherine's Monastery, 1976, pp. 48.
- Peoples of All Nations* — Sir J. A. Hammerton (Editor). A Colourful Pageant of the Races of the Modern World. With approximately 3,500 photographs, 124 colour plates and many maps. New and Shorter Edition of a World-Famous Work. Volume 1 — *Abyssinia to Iceland*, pp. 1-724, Volume 2 — *India to Yugoslavia*, pp. 725-1444. London, the Amalgamated Press Ltd., the Fleetway House.
- Erebooni* — Constantine Hovhannissian. Translated from the Armenian by I. V. Isahakian. Yerevan, "Hayastan Publishing House, 1973, pp. 69.
- The Christian Churches in the State of Israel* — Dr. S. P. Colbi. A Survey. 1st Edition: October 1974, Revised Edition: August 1976. Jerusalem, published and produced by the Israel Economist, pp. 24.
- Occupations and Careers* — Walter James Greenleaf. U. S. A., Mc.-Graw-Hill Book Co., Inc., 1955, Annual Report - 1975 — United States Steel Corporation. 1976, pp. 33. [pp. 605.]
- Heart of Oak 1969* — Karen Mikolasy & Marshall N. Brown. Forest Grove, Oregon, Advisory Publications Board, University Center, Pacific University, 1969, pp. 112. [Jerusalem, 1977.]
- A Survey of the Geographical and Historical Setting of the Bible* — Institute of Holy Land Studies. Jerusalem, 1977.
- Istanbul* — Sadan Gökova. Testo Italiano - G. M. S. Edizioni: Ticaret Matbaacilik, T. A. S., 1976, pp. 80.
- Bazaar '76 Dec. 345* — St. Sahag & St. Mesrob Armenian Church, Wynnewood, U. S. A., 1976, pp. 80.
- Annual Report* — Annual Parish Assembly - 1976. St. Sahag & St. Mesrob Armenian Church, Wynnewood, Pa., U. S. A., 1976, pp. 32.
- The Armenian Question* — Hratch Dasmabedian. Hai Tad No. 1 - The Armenian Case Committee. Jerusalem, 1977, pp. 24.
- Principles of Healthful Living* — Worldwide Church of God, U. S. A., 1975.

Յ Ապրիլ 1981, Ուրբաթ առաւոտ. Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայր Եւ Լուսաբարապետ Դեմառնի Ս. Գարեգին Արեւիկ. Դաւանանքան, երաւիբեցի ժառանգաւորաց Վարժարանի եւ Հնժայարանի Տեսուչ՝ Արժ. Ս. Ներսէս Բիւլ. Ճեպենեանք ու զինք վարժարանից Աւագ Բաժանայի եւ Լաւաբաթի օրդաւր քաժարք իր խղճաթի եւ եւթիբիւլ զօրժին համար, վարժարանէն ճիւղ հոգեար զառաքարակաթեան զեցնի վրայ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

— Անդրադարձումներ	Ե.	66
-------------------	----	----

ԿՐԾՆԱԿԱՆ

— Համակեցութիւն	ՆԱՐԱՅՐ ԱՐԳԵՊՍ.	70
-----------------	----------------	----

Ս. ԳՐԱԿԱՆ

— Աւետում	Գ.	71
-----------	----	----

ԱՍՏՈՒԱՆԱԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

— Տեսական աստուածաբանութիւն	ՄԱՂԱԳԻԱ ԱՐԳԵՊՍ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ	73
-----------------------------	--------------------------	----

ԲԱՆԱՍՏԵՂՆԱԿԱՆ

— Գրուեալներ	Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ	77
— Ո՛վ է հոս . . .	» »	78
— Շէրերին զեմ	Գ. ՃԱՐՏԱՐ	78

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

— Մեսրոպ Դպիր Խիզանցի	Ն. ԱՐԲ. ԵՈՎԱԿԱՆ	79
-----------------------	-----------------	----

ՅԵՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

— Ս. Յակոբեանց Տանարի զանգակաւան շինութիւն	81
— Ս. Կիրակոս մանկան մասունք	81
— Գեմանչիս Ռուբեն	81

«ՅԻՈՆ», Ի ԼՈՒՍԱԲԱՆԱԹԻՐԻՆՆԵՐԸ

— Յոյն - Օրթոդոքս Եկեղեցւոյ վարչակարգի մասին	82
--	----

Գնահատական նամակներ՝ ուղղուած «Սիոն»ի Կորպորալթեան

83

ՅԵՐՈՒՆԻ

— Տ. Հայրիկ Արեւս. Ասլանեան	86
-----------------------------	----

Յաւակցական հեռագիրներ եւ նամակներ

89

Հաղորդագրութիւն

93

Կենսագրական գիծեր՝ Տ. Գարեգին Արեւս. Գազանեանի

94

Ընթերցիւն Յունաց Պատրիարքի

95

Ս. ՅԱԼՈՐԻ ՆԵՐՍԷՆ

— Հեռագիր	96
— Եկեղեցական - Բեմական	96
— Պատշաճական	98

Յակ՝ Կիւլպիկեան Մասնադարանի կողմէ ասացուած գրքերու

99